

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Veronika Bajerová

**Předsednictví Rady Evropské unie: případová studie
České republiky**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. Dan Marek, Ph.D., M.A.

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 2. dubna 2013

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce Doc. Danu Markovi, Ph.D., M.A. za podnětné připomínky, rady a odborné vedení bakalářské práce.

Obsah

Seznam zkratk	1
Úvod.....	2
1. Historický vývoj	9
1.1.Zakládající smlouvy	9
1.2.Vývoj předsednictví v 60. letech 20. století.....	10
1.3.Vývoj předsednictví v 70. letech 20. století.....	11
1.4.Vývoj předsednictví v 80. letech 20. století.....	12
1.5.Vývoj předsednictví v 90. letech 20. století.....	14
1.6.Předsednictví po roce 2000	15
2. Obecné principy předsednictví	16
2.1.Rotační princip.....	16
2.2.Princip nestrannosti	17
3. Funkce předsednictví.....	19
3.1.Reprezentace Rady	20
3.2.Administrace a řízení práce Rady	21
3.3.Vyjednávání	22
3.4.Vytyčení politických priorit.....	23
3.5.Obhajoba národních zájmů	24
4. Přípravy na české předsednictví	25
4.1.Komunikační strategie	27
4.2.Příprava předsednických priorit	28
4.3.Osmnáctiměsíční program	30
4.4.Vnitropolitická situace.....	31
5. Chronologie předsednictví.....	33
6. Hodnocení českého předsednictví	36
6.1.Vytyčení předsednických priorit	36
6.2.Prosazování předsednických priorit.....	37
6.3.Vnitřní a vnější reprezentace	40
6.4.Vyjednávání	42

6.5.Administrace a řízení činnosti Rady	43
Závěr	45
Prameny a literatura	50
Prameny	50
Literatura	56
Přílohy	62
Abstrakt	63
Abstract	64
Anotace	65

Seznam zkratk

COS	Centrální organizační skupina
EK	Evropská komise
EP	Evropský parlament
ER	Evropská rada
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EHS	Evropské hospodářské společenství
EPS	Evropská politická spolupráce
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EUROATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
GS	Generální sekretariát
HMU	Hospodářská a měnová unie
JaV	Justice a vnitro
JEA	Jednotný evropský akt
LS	Lisabonská smlouva
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
OLO	Odbor logistiky a organizace Sekce pro předsednictví ČR
SEZ	Sekce pro evropské záležitosti
SPP	Sekce pro přípravy předsednictví
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika

Úvod

Tato bakalářská práce se snaží nastínit vývoj příprav na české předsednictví v Radě Evropské unie, následný průběh předsednictví a jeho zhodnocení. Předsednické státy se v čele Rady EU střídají po šesti měsících podle předem daného pořadí a každé předsednictví si vytváří vlastní program a priority. Kontinuita jednotlivých předsednictví je zaručena vytvořením osmnáctiměsíčního programu v rámci tzv. předsednického tria, jehož součástí jsou vždy tři po sobě jdoucí předsednické státy. ČR se stala součástí druhého tria společně s Francií a Švédskem (EU2009.cz 2011: online).

Česká republika se ujala předsednické funkce v lednu 2009, ale již před samotným zahájením předsednictví postrádala důvěru mnoha členských států, zejména Francie. Mezi důvody opatrného přijetí českého předsednictví patří, že se Česká republika dostala do předsednického tria se zeměmi, které jsou dlouholetými členskými státy a mají tedy mnohem více diplomatických zkušeností. Pro Francii se jednalo již o deváté předsednictví a Švédsko stálo v čele Rady EU po druhé (Fiala, Pitrová 2009: 219-220). Sporné byly euroskeptické názory prezidenta Václava Klause, které mohly být problematické při ratifikaci Lisabonské smlouvy. Svůj vliv měla také probíhající finanční krize, kterou bylo nutné řešit. Panovaly obavy, že nový členský stát¹, který navíc není členem eurozóny, nebude schopen přispět k řešení tak závažné problematiky.

Veřejné mínění v průběhu výkonu českého mandátu utvářela zejména média, která v České republice i v zahraničí vytvářela negativní mediální obraz tohoto předsednictví. Zmíněný pohled ovlivnilo několik událostí, jako například pád české vlády uprostřed předsednictví, nebo postoj Václava Klause k Lisabonské smlouvě. Mediální obraz předsednictví vždy neodpovídá politické realitě, a proto se tato práce snaží o nezájatý pohled.

¹ ČR předsedala Radě Evropské unie teprve jako druhý stát z přístupové vlny v roce 2004 (prvním bylo Slovinsko).

Zkoumání předsednictví Rady EU bylo v minulosti upozaděno. V současné době se předsednictví stává častějším tématem výzkumu evropských studií. Předsednictví má hluboké a rozsáhlé přesahy z unijní do vnitřní politiky a také z tohoto důvodu může být jeho zkoumání velmi zajímavé (Kaniok 2008: 9). Téma této bakalářské práce bylo vybráno z důvodu, že předsednictví Rady EU bylo pro Českou republiku první výraznou událostí po jejím vstupu do Evropské unie. Jednalo se také o první možnost, kdy Česká republika mohla prosazovat své zájmy v čele celého společenství. Navíc díky delšímu časovému odstupu je nyní možné zhodnotit toto předsednictví s větším nadhledem.

Cílem předkládané bakalářské práce je posoudit úspěšnost českého předsednictví. Předsednictví může být hodnoceno z více pohledů – z přínosu předsednictví pro Evropskou unii, z hlediska významu pro předsedající stát, nebo může být analyzováno na základě výkonu jednotlivých funkcí. Výsledky jednotlivých předsednictví samozřejmě nelze exaktně měřit. Například dle Adriaana Schouta je dobré předsednictví to, které uspělo v plnění svých programových cílů, prokázalo dobré organizační schopnosti a při jeho hodnocení převážil pozitivní tón (Schout 1998: 5).

České předsednictví je v této práci hodnoceno na základě výkonu jednotlivých funkcí, jež s předsednictvím souvisejí (tj. funkce manažera, vyjednavče, iniciátora politických priorit a reprezentativní funkce). Ve Zprávě o evropských institucích od Výboru tří moudrých mužů z roku 1979 je za nejdůležitější funkci považována funkce administrátora. Názory se však různí, například Jonas Tallberg ve svém článku *Responsabilité sans Pouvoir? The Agenda-Shaping Powers of the EU Council Presidency* vyzdvihuje zejména reprezentativní funkci (Tallberg 2001: online).

V souvislosti se stanoveným cílem byly zvoleny výzkumné otázky vztahující se k jednotlivým funkcím předsednictví. Funkce administrátora

a manažera bude analyzována dle celkové organizační připravenosti předsednictví. Budou ověřovány následující výzkumné otázky: *Jak probíhaly přípravy na české předsednictví? Jak česká reprezentace zvládla vedení jednání v čele Rady EU? Byla tato jednání dostatečně připravená?* Při hodnocení funkce vyjednávače bude ověřována výzkumná otázka: *Dokázalo české předsednictví vytvářet kompromisy s ostatními členskými státy?* V oblasti prosazování politických priorit bude hodnocena schopnost českého předsednictví prosazovat stanovené priority, a to, zda byly tyto priority vhodně vybrány, tj. zda bylo jejich naplnění možné. Funkce reprezentanta bude analyzována nejen ve vztahu k vnější reprezentaci Evropské unie, ale také v oblasti vztahů předsednictví s dalšími evropskými institucemi (Komisí a Evropským parlamentem).

Celá práce je založena na empiricko-analytickém přístupu, jehož cílem je přinést odpověď na výše zmíněné výzkumné otázky. Ty by měly napomoci k objasnění platnosti stanovené hypotézy: *Česká republika úspěšně zvládla všechny své předsednické funkce a předsednictví je tedy možné považovat za úspěšné.*

Předkládána bakalářská práce je případovou studií založenou na kvalitativní metodě. Použity jsou také metody deskripce a analýzy. Časová osa případové studie je primárně určena daty 1. 1. 2009 a 31. 6. 2009, avšak pozornost je věnována také přípravám na předsednictví, které započaly před rokem 2009.

Tato případová studie je členěna do dvou základních celků – teoretické a praktické/analytické části. Teoretická část pojednává o historickém vývoji předsednictví Rady EU, zejména o vzniku tří předsednictví, vytvoření jednotného předsednictví a jeho dalšími reformami v Jednotném evropském aktu, Maastrichtské smlouvě, Amsterodamské smlouvě a smlouvě z Nice. Vynechán není ani vývoj předsednictví po roce 2000. Obecně lze říci, že ukotvení předsednictví v primárním právu je považováno za slabé. Jelikož se předsednictví České republiky odehrálo ještě před ratifikací Lisabonské smlouvy, nejsou změny,

kteřé z ní vyplývají, obsaženy ani v teoretické části. Změny vyplývající z Lisabonské smlouvy by si zcela jistě zasloužily samostatnou studii. Teoretická část se také zaměřuje na rotační princip předsednictví a teoretické vymezení funkcí, jež předsednictví zastává (viz výše).

Jádrem výzkumu je případová studie českého předsednictví. Zkoumány jsou již samotné přípravy na předsednickou funkci a vytváření priorit. Dále je pozornost věnována celému průběhu českého předsednictví a všem důležitým událostem, které předsednictví provázely (například plynová krize, válka v Gaze, pád české vlády). Na závěr práce jsou zhodnoceny výsledky českého předsednictví v souvislosti s jednotlivými funkcemi předsednictví.

V této studii je pracováno jak s primárními, tak se sekundárními zdroji. Mezi primární zdroje, které byly pro tuto práci využity patří všechny zakládající smlouvy², dále text Jednotného evropského aktu, Maastrichtské smlouvy, Amsterodamské smlouvy a smlouvy z Nice, které upravují institut předsednictví Rady EU. Dále také Pracovní program českého předsednictví, programové priority, oficiální stanoviska, projevy, apod.

V českém prostředí jsou pro hlubší pochopení institutu předsednictví vhodné například monografie Petra Fialy a Markéty Pitrové *Evropská unie*, nebo kniha Roberta Zbírala *Institucionální rámec Evropské unie*. Tyto knihy však obsahují pouze omezené množství informací. Problematika předsednictví je velmi kvalitně zpracovaná v knihách Petra Kanioka. V monografii *Předsednictví Rady EU: příběh půlstoletí* můžeme najít vyčerpávající popis a hodnocení předsednictví, včetně jeho zasazení do vnitropolitického kontextu. Předsednictví je zde představeno na konkrétních mandátech Švédska v roce 2001 a Německa v roce 2007. V dalším díle Petra Kanioka *České předsednictví rady EU – most přes minulost* je souhrnně zpracováno české předsednictví. Analyzovány jsou

² Smlouvy zakládající Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO), Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii (EUROATOM).

přípravy na předsednictví, samotný průběh a také předcházející předsednictví Francie a nadcházející předsednictví Švédska. Tato kniha tak nabízí komplexní pohled na tehdejší předsednické trio.

Z další české literatury rozhodně nemůže zůstat opomenut specifický text Jana Karlase *Jak předsedat evropské unii? Návrh priorit předsednictví ČR v Radě EU*, ve kterém jsou analyzovány potencionální priority českého předsednictví, a problematika předsednictví Rady EU v teoretické rovině. Také kniha Michaela Bauna a Dana Marka *Česká republika a Evropská unie* nabízí spoustu užitečných informací. Českému předsednictví je zde věnována celá kapitola. Text je obohacen o spoustu dosud nezveřejněných informací, které autoři získali díky osobním rozhovorům s přímými účastníky českého předsednictví. Specifické aspekty českého předsednictví (postoj českých politických stran, fenomén Václava Klause, Východní partnerství a vztahy s Ruskem, atd.) jsou analyzovány v knize Davida Krále, Vladimíra Bartovice a Věry Řiháčkové s názvem *The 2009 Czech EU Presidency: Contested Leadership at a Time of Crisis*. V roce 2009 vyšla publikace *Z periferie do centra Evropy: 20 let vývoje vztahů ČR a EU*, což je sborník textů analyzující vztahy ČR a EU. Českému předsednictví je zde věnován text Petra Kanioka s názvem *Česká republika v čele Evropy*, který se zabývá funkcemi a vymezeními předsednictví, kontextem (vnitřním i vnějším), agendou předsednictví a samotným průběhem. Opomenut není ani mediální obraz předsednictví.

Bohatým zdrojem odborných informací se pro tento výzkum stala také periodika *Mezinárodní vztahy*, *Mezinárodní politika* a *Politologický časopis*. V *Mezinárodních vztazích* byly zveřejněny dva, pro mou práci velmi užitečné, články. Prvním z nich je text Markéty Pitrové a Petra Kanioka *Institut předsednictví Evropské unie – principy, problémy a reforma*, v němž je zachycen vývoj předsednictví a základní funkce, dále stať identifikuje problémy předsednictví a reflektuje návrhy na jejich řešení. Druhým text Petra Kanioka

Předsednictví Rady Evropské unie - Billboard pro evropskou integraci se zabývá vlivem předsednictví na informovanost o evropské integraci.

V periodiku *Mezinárodní politika* byl zveřejněn již v roce 2007 článek Petra Kanioka a Jana Závěšického *Reflexe možných priorit českého předsednictví Evropské unie*, který popisuje rizika a výhody potencionálních priorit českého předsednictví. V prvním čísle časopisu *Mezinárodní politika* ročníku 2009 bylo zveřejněno několik článků, ze kterých jsem pro svou práci čerpala informace. Jednalo se například o text Jana Karlase *Předsednictví Rady Evropské unie jako víceúrovňový proces*, který se zabývá několika rovinami předsednictví – mezivládní, meziinstitucionální (v rámci EU), rovinou domácích institucí a veřejného prostoru.

Také sedmé číslo periodika *Mezinárodní politika* ročníku 2009 bylo pro mou práci velmi přínosné. Toto vydání se zabývalo ústředním tématem Bilance českého předsednictví. Petr Drulák se ve svém textu *Politika českého nezájmu aneb Rekviem za české předsednictví* zabývá úspěchy i neúspěchy tohoto předsednictví. Za kritický bod považuje pád české vlády uprostřed výkonu funkce a tvrdí, že za tento pád mohla jak opozice, tak tehdejší vláda. Článek Pavla Máši *Lepší, než se čekalo*, se zabývá jednou z priorit předsednictví – energetikou, kde shledává, že Česká republika docílila řady úspěchů.

V zahraničí je předsednictví zpracováno v kontextu pojednání o problematice Rady EU a většinou je samotnému předsednictví věnováno několik kapitol. Například v díle Fiony Hayes-Renshaw a Helen Wallace *The Council of Ministers* je velmi odborně zpracovaná teorie funkcí, aktivit a vztahů Rady EU s dalšími institucemi a členskými zeměmi. Monografie Jonase Tallberga *Leadership and Negotiation in the European Union* je přínosná pro obecné pochopení pozic při vyjednávání na úrovni EU.

Jako kvalitní zdroj informací pro tuto práci sloužila také zahraniční periodika, zejména *Journal of Common Market Studies*. Zde v roce 2004 vyšel článek Jonase Tallberga *The Power of the Presidency: Brokerage, Efficiency and Distribution in EU negotiations*, který pracuje s tezí, že předsednictví má k dispozici sadu informačních a procesních prostředků, které mohou pomoci uvolnit nekompatibilní vyjednávací pozice a zajistit účinnou dohodu. Článek Roberta Thomsona *The Council Presidency in the European Union: Responsibility with Power* se zabývá otázkou, zda má předsednický stát odpovědnost bez moci, anebo drží reálnou moc. Text Víta Beneše a Jana Karlase *The Czech Presidency* z roku 2010 se snaží o celkovou analýzu českého předsednictví.

Z internetových zdrojů byly pro tuto práci velmi prospěšné webové stránky Euroactiv a Euroskop. Detailní informace o celém předsednictví obsahují oficiální webové stránky předsednictví České republiky. Ryze publicistické texty a komentáře, které jsou k nalezení zejména na portálech iHned a iDnes, obsahují velkou spoustu užitečných informací, avšak postrádají jakoukoli odbornost a nemohou být tedy považovány za zcela relevantní zdroj informací.

1. Historický vývoj

1.1. Zakládající smlouvy

S předsednictvím Rady se poprvé setkáváme již ve Smlouvě o Evropském společenství uhlí a oceli (ESUO) neboli Pařížské smlouvě, která byla podepsána v roce 1951. Bylo v ní definováno, že se Zvláštní rada ministrů skládá z jednoho zástupce za každý členský stát a předsednictví Rady je vykonáváno podle předem daného pořadí určeného Radou v délce tří měsíců. V předsednické funkci se postupně měly vystřídat všechny členské státy. (Smlouva o založení ESUO: článek 27) Podrobněji se předsednictvím zabývá prozatímní jednací řád Zvláštní rady ministrů z roku 1952, který ukládá předsednictví povinnost připravovat jednání Rady a navrhnout agendu jednání, dále je předsednictví oprávněno podepisovat zápisy z jednání Rady a má oznamovat výsledky jednání Rady oprávněným úřadům (Kaniok 2008: 16).

Další vývoj přineslo pro předsednictví podepsání tzv. Římských smluv, tedy Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství (EHS) a Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii (EUROATOM) v roce 1957. Ve Smlouvě o EHS je předsednictví definováno jako instituce založená na rotačním principu (dle abecedního pořádku) všech členských států, kdy každý stát má mandát šest měsíců (Smlouva o EHS: článek 146). Článek 147 téže smlouvy předsednictví ukládá řídit jednání Rady ministrů, což byla jediná definovaná povinnost předsednictví. Striktní úkoly byly rozvinuty v Prozatímním jednacím řádu Rady z roku 1958. Identické nastavení jako předsednictví Rady EHS mělo předsednictví Rady EUROATOM. (Kaniok 2008: 18-19) Martin Westlake říká, že předsednictví EHS mělo větší význam, než předsednictví ESUO, přestože se omezilo na vyjádření politické rovnosti zúčastněných zemí a neslo pouze organizační úkoly s omezeným významem (Westlake 1995: 37).

1.2. Vývoj předsednictví v 60. letech 20. století

Výraznou změnu přineslo podepsání Slučovací smlouvy v dubnu 1965. Pro všechny společenství (ESUO, EHS, EUROATOM) byly vytvořeny jednotné instituce. Slučovací smlouva se tedy dotýkala také předsednictví. Mandát předsedající země byl ustanoven na dobu šesti měsíců, pořadí států zůstalo i nadále abecední (Slučovací smlouva: článek 2). Od poloviny 60. let 20. století můžeme v politické praxi evropské integrace pozorovat nárůst významu předsednictví. Hlavním důvodem byla změna klimatu ve Společenství. Nastal útlum počátečního supranacionalismu a integrační rámec zahájil období mezivládního přístupu. (Kaniok 2008: 20) Činnost Rady aktivoval Lucemburský kompromis z roku 1966. Velký díl moci byl přenesen na národní vlády a Komise se dostala do defenzivního postavení. Rada byla nucena najít reprezentanta, který by ji zastupoval ve vztahu k vnějším aktérům. (Kaniok, Pitrová 2005: 6)

Převaha mezivládního přístupu se potvrdila na summitu v Haagu v roce 1969. Martin Westlake a David Galloway tento summit považují za jeden z impulsů pro vzrůst významu předsednictví (Galloway, Westlake 2004: 327). Na přelomu 60. a 70. let 20. století se dominantním orgánem Společenství stala Rada a tedy v jistém slova smyslu také předsednictví (Taylor 1982: 14-15).

Rozvoj instituce předsednictví nad rámec zakládajících smluv byl důsledkem několika událostí. Společenství se rozrůstalo (rozšíření o Velkou Británii, Dánsko a Irsko), vznikla Evropská politická spolupráce (EPS), byla vytvořena Evropská rada (ER)³ a začala se rozvíjet zahraniční agenda vůči třetím zemím. (Kaniok, Pitrová 2005: 7)

³ Neformální schůzky předsedů vlád a hlav států se neformálně konaly již od 50. let. Až v roce 1974 dostala tyto setkání pevný rámec a byly zařazeny do rámce institucí ES. (Kaniok, Pitrová 2005: 7) Evropská rada byla do primárního práva začleněna až s podpisem Jednotného evropského aktu (JEA).

1.3. Vývoj předsednictví v 70. letech 20. století

V červenci 1970 vznikla tzv. Davignonova zpráva, která hodnotila proces politické integrace ES a na jejím základě byla v říjnu téhož roku přijata tzv. Lucemburská zpráva⁴. Bylo navrženo, aby se ministři zahraničí setkávali alespoň jednou za půl roku, a to na základě iniciativy předsedající země. Předsednictví dostalo za úkol řídit konzultace mezi ministry zahraničních věcí členských států v případě závažné zahraničněpolitické krize. (Kaniok 2008: 21) Tzv. Kodaňská zpráva z roku 1973 se zabývala komunikací v rámci EPS mezi předsednictvím, ministry zahraničí a EK. V červnu 1974 bylo na jednání ministru zahraničí na zámku Gymnich rozhodnuto, že předsednictví bude plnit roli mluvčího EPS ve vztazích vůči třetím zemím. (Kaniok, Pitrová 2005:7)

V průběhu 70. let vznikla řada reformních návrhů. Jedním z nich byla tzv. Tindemansova zpráva⁵ z prosince 1975. Dokument se zabýval otázkou jak zrychlit a zkonkretizovat politickou integraci. Ve vztahu k předsednictví bylo navrženo prodloužení mandátu ze šesti na 12 měsíců a zároveň bylo navrhováno oslabení této funkce. Tindemansova zpráva nebyla realizována. (Kaniok 2008: 22-23) Předsednictví se týkala i Londýnská deklarace, která byla výsledkem návrhů tehdejšího francouzského prezidenta Valéry Giscard d'Estaing. Tato deklarace ukládala předsednictví odpovědnost za shrnutí závěrů setkání ER. Předsednictví také získalo větší možnosti při přípravách agendy Společenství. (Kaniok, Pitrová 2005: 7)

V roce 1979 byl na žádost ER vytvořen tzv. Výbor tří moudrých mužů⁶, který měl zhodnotit stav a funkčnost institucí ES a navrhnout jejich reformu. Závěry výboru byly zveřejněny v tzv. Zprávě tří moudrých mužů, která obsahovala návrh na posílení předsednictví ve smyslu organizační kontroly. (Kaniok 2008: 23) Zpráva tří moudrých mužů také přišla s charakteristikou

⁴ Oficiální název – Zpráva ministrů zahraničí členských států o problematice politického sjednocování.

⁵ Oficiální název: Zpráva o Evropské unii.

⁶ Tvořili jej Barend Biesheuvel, Edmund Dell a Robert Majorlin (Kaniok 2008: 23).

úspěšného předsednictví – úspěšné předsednictví musí disponovat dostatečným personálními a organizačními zdroji (Zpráva tří moudrých mužů 1979: 30). Zpráva komplexně definovala úkoly předsednictví. Za hlavní úkol bylo označeno „svolávání schůzí Rady ministrů, odpovědnost za přípravu agendy, oběh a zveřejnění důležitých dokumentů, formulace a interpretace závěrů jednání” (Zpráva tří moudrých mužů 1979: 31-32). Závěry této zprávy nebyly realizovány.

1.4. Vývoj předsednictví v 80. letech 20. století

V prosinci 1981 byla přijata Londýnská zpráva, která zakládá tzv. trojky – tříčlenný tým složený ze zástupců minulého, současného a budoucího předsednictví. Činnost trojky měla rozšířit možnosti a schopnosti předsednictví hájit zájmy Společenství navenek. (Kaniok, Pitrová 2005: 8)

V 80. letech se hlavní platformou pro úpravu předsednictví stala EPS. Na summitu ER ve Stuttgartu v roce 1983 vznikla Slavnostní deklarace o Evropské unii. V tomto dokumentu bylo požadováno zefektivnění EPS, a to pomocí posílení pozice předsednictví (ve smyslu iniciačního práva, koordinace a reprezentace Společenství ve vztahu ke třetím zemím). (Slavnostní deklarace o Evropské unii 1983: článek 2.2.3) Deklarace také uložila ER povinnost odeslat zprávu Evropskému parlamentu (EP) po každém zasedání, což můžeme považovat za první konkrétní úkol uložený předsednictví, který neměl pouhou organizační povahu. (Galloway, Westlake 2004: 332) Předsednictví mělo také EP informovat nejméně jedenkrát za svůj mandát (Slavnostní deklarace o Evropské unii 1983: článek 2.1.3). Předsedající země měla dle článku 2.3.4 za úkol představit EP svůj program a v závěru mandátu zhodnotit dosažené cíle.

ER se v roce 1984 sešla na summitu ve Fontainebleu a na základě jejího pověření vznikl tzv. Spaakův výbor, který v roce 1985 předložil tzv. Doogovu zprávu. Ta ve vztahu k předsednictví pojednávala například o zřízení stálého sekretariátu EPS, který by umožňoval zajištění větší kontinuity při výkonu EPS

(Doogova zpráva 1985: 22). Ve zprávě bylo požadováno omezení předsednictví při svolávání hlasování v Radě (Doogova zpráva 1985: 27).

Jednotný evropský akt (JEA), který byl podepsán v roce 1986, znamenal přelomový moment – článkem 2 byla ER zavedena do smluvního rámce Společenství. JEA zdůraznil význam předsednictví pro zahraniční politiku Společenství. Předsedající země dostaly za úkol pravidelně informovat EP, iniciovat podněty, řídit spolupráci a organizovat časový rozvrh EPS. (JEA 1986: článek 30) Obsažen byl také závazek dokončení vnitřního trhu, pro jehož dosažení bylo funkční a komunikativní předsednictví nutností (Kaniok 2008: 27).

V červnu 1987 byl upraven Jednací řád Rady. Tato novelizace prodloužila lhůtu, ve které mělo předsednictví zasílat ostatním státům plán agendy z 10 na nejméně 14 dnů před jednáním. Předsednictví mohlo otevřít hlasování, pokud o něj požádala se souhlasem nadpoloviční většiny členů Rady nebo Komise. (Kaniok 2008: 27)

Význam předsednictví posiloval i v druhé polovině 80. let. Jednalo se o dobu mnoha výzev. Uvnitř Společenství to byla například vize společného trhu, finanční reforma ES nebo nové cíle v oblasti politik, které přinesl JEA. V závěru 80. let došlo k pádu železné opony a Společenství se muselo vyrovnat se sjednocením Německa i s ambicemi postsocialistických států vybudovat demokratické politické a ekonomické systémy s výhledem na členství v ES. (Kaniok, Pitrová 2005: 8)

V této etapě byla zdůrazněna iniciační funkce, kdy předsednictví utvářelo program svého mandátu. Předsednictví získalo explicitní potenciál vůdce a vzrostly nároky na jeho výkonnost, efektivitu a na vztahy s dalšími institucemi ES. (Kaniok 2008: 27) Předsednictví se začalo odrážet také ve vnitřní politice jednotlivých předsednických států a tak v této době vzniká např. Tradice loga předsednictví (Hayes-Renshaw, Wallace 2006: 135).

1.5. Vývoj předsednictví v 90. letech 20. století

Smlouva o Evropské unii (neboli Maastrichtská smlouva) byla podepsána v roce 1992 a znamenala výrazný zlom v dějinách evropské integrace. Působnost předsednické země byla rozšířena o oblast Hospodářské a měnové unie (HMU) a spolupráci v oblasti Justice a vnitra (JaV). EPS se změnila v kompaktní Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku (SZBP). V rámci HMU získalo předsednictví zejména komunikační úkoly – stalo se nejdůležitějším mluvčím Rady ve vztahu k EP a nově vzniklé Evropské centrální bance (ECB). V oblasti SZBP předsednictví získalo roli mluvčího Rady, ve vztahu ke třetím státům předsednictví začalo zastupovat celou Evropskou unii (EU). Formalizován byl institut tzv. trojky. (Kaniok 2008: 28). Předsednictví odpovídalo za konání společných zahraničně-polických akcí (Smlouva o EU 1992: článek J.5). Komunikační a mediační role předsednictví byla výrazně posílena zavedením spolurozhodovací procedury, což znamenalo zvýšení nároků na vyjednávací schopnosti. Kromě hledání kompromisu uvnitř Rady musel předsedající stát v nové proceduře najít schodu také s EP. V roce 1993 došlo po 6 letech k přijetí novelizace Jednacího řádu Rady. Tato revize však žádnou zásadní změnu nepřinesla. (Kaniok 2008: 28-29)

Dalším revizním dokumentem byla Amsterodamská smlouva, která byla přijata v roce 1997. Tato smlouva potvrdila nastoupený integrační kurs. Zahájena byla vlna diskuzí o případných změnách statutu a funkce předsednictví. Vytvořením funkce Vysokého představitele pro SZBP vznikl konkurent předsednictví ve funkci reprezentanta EU, protože dle článku J.8 této smlouvy měl Vysoký představitel předsednictví asistovat. (Kaniok 2008: 29)

V roce 1999 vznikla na základě jednání ER ve Vídni tzv. Trumpf-Pirisova zpráva. V jejím znění najdeme návrh na prodloužení mandátu předsedajícího státu na rok či více a byl kladen větší důraz na kontinuitu. Navrhováno bylo posílení generálního sekretariátu Rady ve vztahu k předsednictví. Novelizace Jednacího

řádu Rady z května 1999 žádnou změnu nepřinesla a návrhy Trumpf-Pirisovy zprávy se v ní nijak neodrazily. (Kaniok 2008: 30)

1.6. Předsednictví po roce 2000

Vrcholem reformního úsilí bylo přijetí Smlouvy z Nice v roce 2001. Smlouva z Nice přinesla pro předsednictví několik nových motivů. Dle Deklarace 22 Smlouvy z Nice se od poloviny roku 2002 musel jeden ze summitů předsednictví konat v Bruselu. Bylo předpokládáno, že jestliže naroste počet členů EU na 18, přesunou se do Bruselu všechna jednání ER. Zdůrazněn byl celounijní význam předsednictví. (Kaniok 2008: 32)

Předsednictví se týkaly také Závěry summitu ER ze Sevilly. Deklarována byla nutnost větší kooperace mezi úřadujícím a následujícím předsednictvím. Nastupujícímu předsednictví bylo uloženo vypracovat tříletý program práce Rady, a to ve spolupráci s Komisí a Radou. Závěry summitu ze Sevilly se projevíly také v reformě Jednacího řádu Rady z června 2002. Předsednictví mělo např. jeden týden před zahájením mandátu představit plán legislativy a rozhodnutí, která zamýšlí učinit. Legislativní plán měl být konzultován s EK. Jednací řád se stal manuálem předsednictví a poskytoval předsednictví návod pro řízení jednání. (Kaniok 2008: 32-33)

Smlouva zakládající ústavu pro Evropu představovala velmi radikální zásah do institucionální struktury EU. Tento dokument nakonec nebyl ratifikován, ale jeho obsah byl ve většině převeden do Lisabonské smlouvy (LS) (Kaniok 2008: 34). Z důvodu, že Česká republika vedla předsednictví dle předlisabonských pravidel, nevěnuje se ani tato práce změnám vyplývajících z LS.

2. Obecné principy předsednictví

Předsednictví bylo již od svých počátků postaveno na myšlence rovnosti členských států, což se projevilo ve dvou obecných principech předsednictví. Zatímco první z nich – rotační princip – má oporu již v primárním právu, princip nestrannosti vychází spíše z politické dohody.

2.1. Rotační princip

Mechanismus rotace vznikl z důvodu zachování rovného přístupu k předsednictví, bez ohledu na velikost nebo ekonomickou sílu členského státu. Abecední princip rotace byl zakotven již ve Smlouvě o ESUO (článek 27). (Fiala, Pitrová 2009: 218) Abecední princip byl deformován přístupovými vlnami, kdy např. Nizozemí bylo v polovině 70. let 20. století odsunuto a naopak tehdejší nový členský stát Dánsko se stalo předsednickým státem pár měsíců po přijetí do Společenství. Rotační abecední princip byl v platnosti až do rozšíření o Finsko, Švédsko a Rakousko v roce 1995. (Kaniok 2008: 38-39)

Na summitu ER v prosinci 1993 byl přijat nový systém, který stanovil harmonogram předsednictví do roku 2003. Opuštěna byla stávající abecední praxe, jež byla nahrazena čtyřmi zásadami. První zásadou byla adaptace nových členských států. Další tři zásady se snažily o zajištění stability předsednictvím vzhledem k plnění zahraničněpolitických úkolů. Zavedeno bylo střídání větších a menších zemí (mechanismus trojky měl vždy zahrnovat jeden velký stát). Alternovat měli také noví a dlouholetí členové EU. Poslední zásadou pak bylo střídání nových neutrálních členů se státy aktivními v oblasti SZBP. (Kaniok, Pitrová 2005: 10) V prosinci 2005 bylo přijato rozhodnutí Rady, které sestavilo předsednické trojice od roku 2006. Rozhodnutím Rady z roku 2007 pak došlo k zohlednění přistoupení Bulharska a Rumunska. (Kaniok 2008: 41) Pořadí předsednických států od roku 2007 do roku 2020 naleznete v Přílohách v Tabulce

1. Pořadí států je závazné například také pro zasedací pořádek při jednání Rady EU (Kaniok 2010: 23).

2.2. Princip nestrannosti

Oproti principu rotace není princip nestrannosti zakotven v žádném smluvním aktu. O principu nestrannosti najdeme zmínky v nezávazných dokumentech, jako je například Příručka předsednictví vydaná Generálním sekretariátem (GS) Rady. (Kaniok 2008: 41)

Od předsedající země se automaticky očekává, že bude úřad vykonávat v zájmu Unie a nikoli podle svých národních priorit. (Kaniok, Pitrová 2005: 10) Princip nestrannosti je navázán na jednu z funkcí předsednictví – vyjednávání a tvorba konsenzu. Konsenzus je nutné vytvářet jak v Radě, tak v celém rozhodovacím mechanismu EU. (Kaniok 2010: 23)

Nestrannost spočívá v především ve schopnosti předsedajícího státu identifikovat a ošetřit evropská témata, brát v úvahu připomínky a návrhy dalších členských států a spolupracovat při výkonu předsednictví s dalšími unijními institucemi (Kaniok, Pitrová 2005: 10). Význam nestrannosti narostl v době prvních politických krizí ve Společenství a v období, kdy předsednictví získalo úkoly v zahraničněpolitické oblasti. Další nárůst významu tohoto principu pak nastal v souvislosti s iniciační funkcí předsednictví a s celkovou politizací evropské integrace v 80. letech 20. století. (Kaniok 2008: 41)

Problém předsednické nestrannosti je často řešen vědeckými reflexemi. Například Ole Olgström tvrdí, že předsednictví je neutrální zřídka a naopak je poměrně často stranící. David Metcalfe ve svém článku „Leadership in the European Union Negotiations: The presidency of the Council” říká, že zatímco nezainteresovanost je vítaná, nestrannost může při důsledném užití bránit dosažení konsenzu. (Kaniok 2010: 24)

Předsednická nestrannost nespočívá v absenci vlastního názoru či jeho úplném potlačení, ale ve schopnosti odolat pokušení nadřadit názor předsednické země dosažitelnému kompromisu (Kaniok 2008: 42).

3. Funkce předsednictví

Předsednictví je nejučinnějším nástrojem pro národně podmíněné ovlivňování chodu celé unie a předsedajícím zemím je umožňováno realizovat vlastní priority a ovlivňovat program organizace. (Fiala, Pitrová 2009: 214) Jednotlivé funkce předsednictví vznikaly dle potřeb Společenství. Charakter vývoje jednotlivých funkcí byl mimo jiné způsobem soutěživosti států a jejich snahou odlišit svá předsednictví. Malé státy se výkonem konkrétních funkcí snažily dokázat, že rovný přístup k výkonu předsednictví má své opodstatnění. (Hayes-Renshaw, Wallace 2006: 141)

V odborné literatuře můžeme najít několik druhů členění předsednických funkcí. První a základní dělení vzniklo v roce 1976 z pera Helen Wallace a George Edwardse, kteří předsednictví připsali šest funkcí (manažer Rady, reprezentant Společenství v zahraničních vztazích, programový iniciátor, vyjednaváč dohod, administrátor a kolektivní reprezentant) (Hayes-Renshaw, Wallace 2006: 141). S jednodušším dělením přišel Jonas Tallberga či Ole Elgström, kteří definovali čtyři základní funkce předsednictví – 1) administrace a řízení práce Rady, 2) vytyčení politických priorit, 3) vyjednávání a 4) reprezentace Rady (Fiala, Pitrová 2009: 215).

Poměrně kontroverzně je chápána národní funkce předsednictví. Ta souvisí s možností předsednictví posloužit jako prostor pro obhájení národních zájmů nebo národní pozice. O národní funkci se zmiňuje například Adriaan Schout či Philippa Sherrington. (Kaniok 2008: 45) Tato funkce je v rozporu s principem nestrannosti předsednictví.

V názorech na otázku důležitosti či váhy jednotlivých funkcí se odborníci liší. Například Philippa Sherrington za nejpodstatnější považuje administrativní funkci a funkci reprezentace (Sherrington 2000:41), stejně jako Fiona Hayes-Renshaw a Helen Wallace (Hayes-Renshaw, Wallace 2006: 141).

Předsednické funkce jsou komplexně provázány a hranice mezi nimi jsou postupné. Jednotlivé funkce se mohou buď podporovat, nebo si odporovat. V některých případech existuje obojí potenciál a záleží tak pouze na konkrétním předsednictví, který z nich převáží. (Kaniok 2008: 46)

3.1. Reprezentace Rady

Reprezentační funkce je nejstarší a nejpropracovanější. V rámci vnitřních vztahů reprezentuje předsednictví Radu, v oblasti vnějších vztahů pak celou EU. (Kaniok, Pitrová 2005: 10) Vedle klasických diplomatických aktivit tato oblast zahrnuje také obchodní politiku, politiku pomoci rozvojovým zemím, problematiku rozšiřování EU a určité části politiky životního prostředí (Kaniok 2008: 61).

Aktivity spojené s reprezentací EU lze označit za nejsložitější a nejnáročnější úkol předsednictví. Zásadní roli zde sehrávají neočekávané události. Také institucionální nastavení není jasné – kromě předsednictví se v této oblasti angažuje také Vysoký představitel pro SZBP a EK. (Kaniok 2010: 29)

Vnější reprezentace je určována třemi skupinami proměnných. Za prvé jsou to strukturální aspekty (velikost státu, zahraničněpolitická orientace, zkušenosti, atd.), druhou proměnnou jsou vztahy k dalším důležitým aktérům, kteří ovlivňují zahraniční politiku EU (EK, EP, Vysoký představitel pro SZBP). Třetí proměnnou je forma přístupu (vůdce nebo vyjednaváč), který si zvolí předsednický stát. (Bengtsson 2001: 2-3)

V rámci vnitřních vztahů reprezentuje předsednictví Radu zejména ve vztahu k EP a EK. Předpokladem úspěšného a efektivního předsednictví je spolupráce s unijními institucemi. Vztah mezi předsednictvím a EK je složitý. V oblasti vnější reprezentace jsou obě instituce konkurenty. Druhým důvodem je protichůdnost paradigmat, které reprezentují. Proti sobě tak stojí nadnárodní a mezivládní paradigmat. Problematický může být také průběh legislativního

procesu, kdy EK připravuje návrh a Rada s EP jej schvalují. Vztah s EP je méně problematický. (Kaniok, Pitrová 2006: 197)

3.2. Administrace a řízení práce Rady

Administrace a řízení práce Rady (neboli funkce manažera Rady) patří k nejstarším funkcím předsednictví. Jedná se o klíčovou funkci, podle které je posuzován úspěch předsednictví. (Hayes-Renshaw, Wallace 2006: 140) Předsedající stát určuje a řídí agendu Rady EU ve všech jejích formách a současně jim předsedá. Tím fakticky kontroluje proces schvalování legislativy. (Fiala, Pitrová 2009: 215)

Předsednický stát připravuje program jednání, nezbytné podklady, podílí se na určování harmonogramu a především řídí obsah jednání. Mediálním vyvrcholením této činnosti je pořádání summitů Rady. Předpokladem pro zvládnutí této funkce jsou kvalitní personální zdroje a dobrá spolupráce s generálním sekretariátem Rady. (Kaniok, Pitrová 2005: 12-13)

Administrátorské a manažerské úkoly předsednictví lze rozdělit do dvou dimenzí. První spočívá ve schopnosti předsednictví kvalitně připravit jednání na všech úrovních, druhá vychází z efektivního řízení jednání. Oblast řízení jednání podléhá platnosti Jednacího řádu Rady EU. (Kaniok 2008: 49)

Předsednictví pořádá také neformální akce předsednictví, které se konají na území předsednické země. Tato jednání nepodléhají Jednacímu řádu. Předsednický stát se nemůže spolehnout ani na asistenci Generálního sekretariátu Rady EU. Zcela specifické pak jsou doprovodné kulturní a společenské aktivity, které předsednictví tradičně doprovázejí. (Kaniok 2010: 28)

3.3. Vyjednávání

Funkce vyjednače je další tradiční funkcí předsednictví, ačkoliv není obsažena v žádném dokumentu primárního práva (Kaniok 2008: 72). Jedná se o klíčovou roli předsednictví v mediaci mezi zástupci členských států ve všech úrovních Rady EU. Funkce vyjednače může vést k efektivnímu prosazení unijních zájmů. Náročnost této funkce se postupně zvyšovala, a to ze tří důvodů. Prvním je zvýšení počtu členských států a tím i třecích ploch. Druhým důvodem je návrat Rady k rozhodování kvalifikovanou většinou, což činí hlasování v Radě riskantnějším. Posledním důvodem je nárůst projednávané agendy. (Kaniok, Pitrová 2005: 13)

Z historického hlediska můžeme pozorovat částečný přesun vyjednávacích kompetencí ze strany EK na předsednictví. Zlomovou událostí byla tzv. krize prázdných křesel a následné přijetí Lucemburského kompromisu. (Tallberg 2006: 58-59)

Ole Elgström a Jonas Tallberg na základě několika případových studií předsednictví rozlišili tři strategie vyjednávání. První strategií je tzv. silové vyjednávání, při kterém má předsednictví v sázce problematiku velkého národního zájmu, proto odhlíží od rizika poškození reputace a za účelem dosažení svého zájmu maximalizuje využití nástrojů, které předsednictví nabízí. Druhým typem strategie je přizpůsobivé vyjednávání, při kterém je důležitá reputace předsednictví. Poslední strategií je věcné vyjednávání. V tomto případě se předsednictví pokouší nalézt všeobecně přijatelný kompromis. (Kaniok 2008: 74-75)

Předsednictví disponuje jak formálními, tak neformálními vyjednávacími nástroji. Formální nástroje vycházejí zejména z Jednacího řádu Rady EU - předsednictví může omezit počet členů delegace členského státu při jednání, může určovat pořadí projednávaných otázek a určit délku času na diskuzi.

Předsednictví také určuje pořadí řečníků a délku jejich vystoupení. (Kaniok 2008: 76)

Neformální nástroje vyjednávání pramení zejména z politické praxe. Zařadit zde můžeme například kulatý stůl, indikační hlasování, přerušování jednání, individuální konzultace (tzv. zповěď) či prodlužování zasedání (maratón nebo zastavení hodin). Prodlužování zasedání patří k nejefektivnějším, ale nejméně oblíbeným nástrojům. (Fiala, Pitrová 2009: 241-242) Malé země většinou využívají zejména konsenzuální nástroje a naopak větší a vlivnější státy jsou schopné využívat tvrdých nástrojů (Kaniok, Pitrová 2005: 13)

3.4. Vytyčení politických priorit

Vytyčování politických priorit neboli iniciační funkce patří k nejmladším funkcím předsednictví. Předsednická země má povinnost prezentovat svůj program před EP již od podpisu JEA, ale teprve v poslední době získaly priority vytyčené předsednictvím na významu a staly se jedním z řídicích prvků unijního směřování. (Kaniok, Pitrová 2005: 13)

Na konci 80. let 20. století došlo mezi členskými státy k dohodě, že předsednictví bude vytvářet půlroční program. Zlepšila se tak připravenost jednání a zvýšila kontinuita při předávání mandátu. (Sherrington 2000: 41) Summit ER v Seville v roce 2002 změnil dosavadní praxi a zaveden byl víceletý program. První strategický program byl přijat v prosinci 2002. (Kaniok 2008: 84)

Od roku 2007 přešla Rada na systém osmnáctiměsíčních programů (Kaniok 2010: 35). Tento program je schvalován jeden měsíc před zahájením mandátu prvního zástupce nastupující trojky. Každé předsednictví také nadále prezentuje svůj půlroční program, který se musí pohybovat v intencích osmnáctiměsíčního programu. Osmnáctiměsíční program je obecný a pro konkrétní předsednictví představuje spíše symbolické než reálné omezení. (Kaniok 2008: 85)

Iniciační funkce předsednictví je často podrobována kritice. Objevuje se názor, že předsednický stát je jako předseda první mezi rovnými a jeho pozice tedy není nijak výjimečná. Jako problém je viděno také časové omezení předsednictví a vznik nečekaných událostí. (Kaniok 2010: 36)

Jonas Tallberg říká, že skutečná moc předsednictví spočívá ve strukturaci již existující agendy. Některá témata mohou být potlačena a jiné mohou získat přednostní postavení. Prosazování a upořádování již existující agendy se děje ve třech základních dimenzích. První dimenzí je regionální rozměr, druhou důležitou dimenzí je socioekonomické nastavení předsednického státu a poslední je vztah jednotlivých států ke konstitucionalismu EU (ve vztahu k institucionálním reformám a budoucímu rozšiřování). (Kaniok 2010: 38)

3.5. Obhajoba národních zájmů

Obhajoba národních zájmů je někdy velmi zpochybňovanou rovinou předsednictví, jelikož je v rozporu s všeobecným očekáváním dodržování normy neutrality. Podle Adriaana Schouta je však nemožné, aby předsedající země na půl roku zapoměla na existenci svých národních zájmů. (Kaniok 2010: 40)

Snahu prosazovat národní zájmy můžeme rozdělit do dvou dimenzí. První je propagace předsedajícího státu formou pořádání výstav, vzdělávacích projektů či seminářů. Předsednictví je jedinečnou příležitostí, jak prezentovat vlastní zemi před ostatními členskými zeměmi i před světovými médii. (Kaniok, Pitrová 2005: 14) Tendence zviditelnit vlastní zemi je patrná zejména u menších a středně velkých států (Kaniok 2008: 93).

Druhou dimenzí je vlastní potenciál předsednictví jako nástroj k prosazování národních zájmů dané země. Zásadní problém nastává, pokud je předsednický stát v některé dílčí politice v rozporu s převládajícím přístupem a přesto se pokouší prosadit vlastní názor. (Kaniok 2010: 40-41)

4. Přípravy na české předsednictví

Přípravy na předsednictví začíná každá země přibližně dva roky před jeho samotným zahájením (Baun, Marek 2011: 152). Jednou z klíčových složek úspěšně zvládnutého předsednictví je spolupráce aktérů národní administrativy a nastavení spolu s fungováním koordinačního mechanismu. Tento koordinační mechanismus je zcela v rukou členských států a EU jej nijak nedefinuje. Koordinační mechanismus České republiky začal vznikat v roce 2005. V centru úvah bylo přidružení koordinace předsednictví k Ministerstvu zahraničních věcí (MZV) pod vedením vysokého státního úředníka. Nakonec došlo ke změně⁷, když na počátku roku 2007 byl Alexandr Vondra jmenován do funkce místopředsedy vlády pro evropské záležitosti. Zároveň byla v rámci úřadu vlády zřízena Sekce pro předsednictví ČR v Radě EU. Tento revidovaný koordinační mechanismus byl přijat vládou v březnu 2007. (Tomalová 2008: 120-122) Formálně se hlavní organizační platformou stala Centrální organizační skupina (COS), za řízení obsahové stránky předsednictví byl zodpovědný Výbor pro EU (Kaniok 2010: 76). COS se scházela ad hoc a setkávali se zde zástupci resortů, krajů a dodavatelé služeb (Tomalová 2008: 123)

Místopředsedovi vlády pro evropské záležitosti byla kromě sekce pro přípravu předsednictví (SPP) podřízena také sekce pro evropské záležitosti (SEZ), zabývající se přípravou priorit předsednictví, a dále odbor pro informování o evropských záležitostech. Místopředseda vlády měl také svůj kabinet, který vytvářel jeho osobní politické zázemí. (Kaniok 2010: 77)

Důležitou roli hrálo Stálé zastoupení ČR při EU. Během příprav vypracovalo časový harmonogram pro všechna klíčová jednání a v průběhu předsednictví udržovalo těsný kontakt s Úřadem vlády. Celkově bylo Stálým zastoupením zorganizováno zhruba 2 355 zasedání, vedli 150 pracovních skupin národních expertů, připravili 34 formálních rad ministrů a dva summity Evropské rady v Bruselu. (Baun, Marek 2011: 153-154)

⁷⁷ Příčinou byla politická situace po parlamentních volbách v roce 2006.

Skutečné přípravy byly zahájeny 18 měsíců před předsednictvím. Nabízí se srovnání například se Slovinskem, které s přípravami začalo dva roky předem, navíc před jeho zahájením Lublaň intenzivně spolupracovala s Evropskou komisí. Zpoždění České republiky si tak vyžádalo kritiku EK. (Baun, Marek 2011: 152)

Organizační, logistická a finanční příprava předsednictví spadala pod PhDr. Janu Hendrichovou, náměstkyni Sekce pro předsednictví ČR v Radě EU (Úřad vlády ČR 2008c: online). Logistická příprava předsednictví započala po schválení revidovaného koordinačního mechanismu v březnu 2007. Mezi úkoly SPP patřil výběr stálých konferenčních prostor a lokalit pro pořádání neformálních jednání Rady EU na území České republiky. V průběhu roku 2008 byla vybrána města Luhačovice, Brno, Hluboká nad Vltavou, Mariánské lázně a Litoměřice. Pro stálé konferenční prostory bylo vybráno Kongresové centrum v Praze. (Kaniok 2010: 80)

S ohledem na organizační přípravu bylo nutné posílit českou administrativu o 365 úřednických míst a Stálé zastoupení ČR při EU se rozrostlo ze 120 na 200 pracovníků (Úřad vlády ČR 2008c: online). Úředníci byli řádně proškoleni a to zejména v oblastech znalostí EU a jejího fungování a v aktivní komunikaci ve světových jazycích (zejména angličtině a francouzštině) (Úřad vlády ČR 2013: online).

Důležitou součástí příprav jsou finanční zdroje. Vláda vyčlenila z rozpočtu mezi léty 2007-2009 1,9 miliardy korun na pokrytí příprav a organizace předsednictví. Další 1,4 miliardy bylo vyčleněno pro jednotlivá ministerstva. Náklady na tlumočení a část cestovních náhrad pokryl rozpočet EU. Některé náklady byly hrazeny pomocí sponzoringu (př. konferenční zařízení, limuzíny). (Baun, Marek 2011: 154)

4.1. Komunikační strategie

Komunikační strategie každého předsednictví má přispět ke zviditelnění země jako celku. Stejně tomu bylo v případě České republiky. Na tvorbě komunikační strategie se podílel Odbor komunikace Sekce předsednictví Úřadu vlády ČR, který v červenci 2007 vydal publikaci „Shrnutí koncepce komunikace a prezentace předsednictví ČR v Radě EU“, ve které jsou definovány principy, cíle, nástroje, cílové skupiny, koordinace a předběžný časový harmonogram prezentace. (Tomalová 2008: 123) Komunikační strategie se řídila několika základními principy, mezi něž patřila *„otevřenost a dostupnost, aktivní přístup, konzistentnost, spolehlivost, včasnost, relevantnost, efektivita a dialog“* (Úřad vlády ČR 2007: 3).

Primární cílovou skupinou komunikační strategie byla česká veřejnost. Cílem bylo představit EU občanům v zajímavém světle a učinit ji pro lidi atraktivnější. Strategie byla zacílená jak na zahraniční (Reuters, The Financial Times, BBC), tak na česká (Česká televize, TV Nova, atd.) média. Představeny byly také komunikační nástroje (motto, webové stránky, jednotný vizuální styl, integrovaný informační systém, výzkumy atd.). (Baun, Marek 2011: 155)

Mottem předsednictví se stal slogan „Evropa bez bariér“, jenž měl vyjadřovat vůli k odstraňování překážek mezi členskými státy EU, zejména v oblasti vnitřního trhu – volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu. Motto mělo zároveň sdělovat otevřenost Evropy vůči celému světu. Motto mělo také symbolický rozměr – v roce 2009 uběhlo 20 let od pádu železné opony a pět let od historicky největšího rozšíření EU. (EU2009a: online) Motto „Evropa bez bariér“ bylo vybráno také pro svou stručnost, jasnost a snadnou zapamatovatelnost (Úřad vlády ČR 2007: 6).

Hlavním komunikačním nástrojem předsednictví se staly webové stránky www.eu2009.cz, které byly uzpůsobeny nejen pro českou, ale také pro zahraniční veřejnost. Web byl veden ve třech jazycích – češtině, angličtině a francouzštině

a shromažďoval všechny důležité informace o českém předsednictví. Webové stránky byly spuštěny již na počátku prosince 2008⁸. (EU2009b: online) Hlavním cílem oficiálních webových stránek českého předsednictví bylo rychle a efektivně informovat o aktuálním dění a organizačních záležitostech (Úřad vlády ČR 2007: 6)

Jako symbol domácí kampaně byla vybrána kostka cukru. Ta také hrála hlavní roli v televizním spotu sponzorovaném vládou se sloganem „Evropě to osladíme“. Tento televizní spot byl klíčovým prvkem vládní komunikační kampaně. Ve spotu účinkovalo sedm známých a mezinárodně uznávaných českých osobností. Později byl spot doplněn o propagaci v tištěných médiích a toto motto se objevilo také na billboardech a jiných informačních plochách. (Baun, Marek 2011: 155-156)

Propagační kampaň předsednictví měla také vnější dimenzi. Její součástí byla plastika Entropa, kterou zhotovil umělec David Černý. V sídle Rady v Bruselu byla Entropa odhalena v lednu 2009. Její přijetí veřejností bylo rozporuplné. Původně bylo avizováno, že Entropa bude společným dílem 26 umělců z dalších členských zemí, avšak celé dílo vytvořil Černý sám. Entropa znázorňovala všech 27 členských zemí a některá znázornění byla vnímána jako hanlivá (př. Bulharsko jako turecký záchod). (Baun, Marek 2011: 156)

4.2. Příprava předsednických priorit

Jádrem každého předsednictví jsou jeho priority. Jedná se o témata, která budou v následujících šesti měsících nejvíce zdůrazňována a prosazována. Metody ovlivňování agendy můžeme rozdělit do tří skupin: a) uvádění nových témat do politické diskuze, b) strukturace již zavedených témat a jejich

⁸ V prosinci 2008 byla spuštěna pouze limitovaná verze webových stránek. Hlavním důvodem bylo zajistit včasnou akreditaci novinářů. Plná verze byla spuštěna 1. ledna 2009. (Úřad vlády ČR 2007: 6)

zdůrazňování či zatlačování a c) tříbení agendy ve smyslu aktivní práce s tématy politické diskuze. (Kaniok, Závěšický 2007: 20)

Priority českého předsednictví nebyly zvoleny pouze na základě ideologické predispozice středopравé vlády, ale vycházely také z vnějších událostí a z vyvíjející se agendy Evropské unie. Priority byly formulovány centralizovaným způsobem, který převážně řídil místopředseda vlády pro evropské záležitosti. Na formulaci hlavních priorit se podílel také ministerský předseda a při navrhování sektorových priorit také jednotlivá ministerstva a Stálé zastoupení České republiky. Své stanoviska vyjádřili i čeští europoslanci, krajské vlády, akademici, nevládní neziskové organizace a podnikatelská sféra. (Baun, Marek 2011: 156)

V prosinci 2006 byl ve Výboru EU projednán návrh dokumentu „Východiska k prioritám předsednictví ČR v Radě EU v prvním pololetí 2009“, který určoval základní směr obsahové stránky českého předsednictví. Na jednání bylo schváleno také motto předsednictví „Evropa bez bariér“. (Kaniok 2010: 84-85) Česká republika jím chtěla vystihnout svou vizi EU – „*bez vnitřních ekonomických, kulturních a hodnotových bariér pro občany, podnikatele a ekonomické subjekty*“ (Úřad vlády České republiky 2009: v).

V únoru 2007 byl Výborem pro Evropskou unii schválen dokument „Evropa bez bariér: hlavní principy pro priority českého předsednictví Evropské unie“. Tento dokument byl aktualizován a přijat v červnu 2007 pod názvem „Hlavní prioritní oblasti českého předsednictví Evropské unie“. První verze předsednických priorit se objevila v dokumentu „Prioritní oblasti českého předsednictví“. Dokument se zaměřoval na pět potencionálních oblastí činnosti českého předsednictví: Evropa konkurenceschopná a otevřená, Energetika udržitelná a bezpečná, Evropa jako globální partner, Rozpočet pro budoucnost Evropy a Evropa bezpečná a svobodná. (Baun, Marek 2011: 157)

Ústředními prioritami českého předsednictví se v červenci 2008 staly tři oblasti – ekonomika, energetika a vnější vztahy. Tyto priority byly obsaženy také

ve vládním „Pracovním programu českého předsednictví: Evropa bez bariér“ který v lednu 2009 schválila česká vláda⁹. (Baun, Marek 2011: 157) Předsednické priority České republiky ocenil předseda Evropské komise José Manuel Barroso, který se vyjádřil následovně: „*Premiér má velmi jasnou představu o hlavních prioritách. A já je podporuji.*“ (Úřad vlády ČR 2008c: online)

4.3. Osmnáctiměsíční program

Jednání o společném osmnáctiměsíčním programu francouzského, českého a švédského předsednictví byla zahájena 20. 9. 2007 v Praze z iniciativy České republiky. Hlavním cílem tohoto programu je zajištění tematické kontinuity mezi předsednickými zeměmi. Ústředním koordinátorem příprav společného programu je GS Rady EU v Bruselu. Celkově trvaly přípravy tohoto dokumentu devět měsíců. Symbolické stvrzení osmnáctiměsíčního programu proběhlo 18. 5. 2008 v Praze a podepsali jej místopředseda vlády pro evropské záležitosti Alexandr Vondra, švédská ministrině pro EU Cecilia Malmströmová a francouzský státní tajemník pro evropské záležitosti Jean-Pierre Jouyet. Následně dokument potvrdila Rada pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy dne 17. 6. 2008 v Bruselu. (Úřad vlády ČR 2008b: online)

Společný osmnáctiměsíční program se skládal ze dvou hlavních částí – strategického rámce a operačního programu. Strategický rámec hovořil o dlouhodobějších cílech, a proto byl v souladu s jednacím řádem Rady konzultován také s budoucím španělským, belgickým a maďarským předsednictvím. (Úřad vlády ČR 2008a: 5)

Strategický rámec si kladl mimo jiné za cíl „*komplexní přehodnocení výdajů a zdrojů v EU, provádění Lisabonské strategie¹⁰, udržení energetické bezpečnosti,*

⁹ Politický program předsednictví byl na úrovni Výboru pro EU schválen v prosinci 2008 usnesením č. 40/2008 (Kaniok 2010: 88).

¹⁰ Lisabonská strategie vznikla v roce 2000 po zasedání Evropské rady, jejímž závěrem byla nutnost transformace evropské ekonomiky. Mezi cíle Lisabonské strategie například patří zvýšit

odstranění zbývajících překážek v rámci vnitřního trhu, zajištění plného provedení Haagského programu¹¹, zachování tempa rozšiřování unie, posilování evropské politiky sousedství, nebo rozvoj transatlantických vztahů a vztahů s Latinskou Amerikou.“ (Úřad vlády ČR 2008a: 6-10)

Druhá část osmnáctiměsíčního programu, tzv. operační program se skládal ze 17 kapitol, které pokrývaly širokou paletu témat, od dalšího vývoje unie, růstu a zaměstnanosti a ekonomických otázek, přes vnitřní trh a sociální politiku až po dopravu, kulturu, udržitelný rozvoj či vnější vztahy. (Úřad vlády ČR 2008a: 2-4)

Rozdíl mezi osmnáctiměsíčním a jednotlivými národními programy je zřejmý na první pohled. Národní programy čítají okolo 20 stran, kdežto osmnáctiměsíční program dosahuje až pětinasobku tohoto rozsahu. Zatímco národní programy bývají ideově zabarveny a odrážejí politickou profilaci dané vlády, společný program obsahuje zejména soupis legislativních položek, jejichž projednávání se v daném období očekává. (Kaniok 2010: 90-91)

4.4. Vnitropolitická situace

Přípravy i samotné předsednictví samozřejmě ovlivnila také vnitropolitická situace v České republice. Parlamentní volby v roce 2006 nepřinesly stabilní vládu. Vládní koalici vytvořila Občanská demokratická strana (ODS) s Křesťansko-demokratickou unií – Československou stranou lidovou (KDU-

přírůstky zaměstnanosti, vytvořit znalostní ekonomiku, nebo provádět ekonomické reformy. (Euroskop 2013: online)

¹¹ Nebo také Posílení svobody a práva v Evropské unii. Cílem Haagského programu je *zlepšit obecnou schopnost Evropské unie a jejích členských států zaručit základní práva, minimální procesní ochranu a přístup ke spravedlnosti, poskytovat potřebným osobám ochranu v souladu s Ženevskou úmluvou o uprchlících a jinými mezinárodními smlouvami, regulovat migrační toky a kontrolovat vnější hranice Unie, bojovat proti organizovanému mezinárodnímu zločinu a potlačovat hrozbu terorismu, využívat potenciál Europolu a Eurojustu, dále prohloubit vzájemné uznávání soudních rozhodnutí a osvědčení v občanských i trestních věcech a odstraňovat právní a soudní překážky soudních sporů v občanských a rodinných věcech s přeshraničními dopady.* (MVCR 2010: online)

ČSL) a Stranou zelených (SZ). Tato slabá koalice měla pouze 100 mandátů¹². Stejný počet poslaneckých křesel získaly Česká strana sociálně demokratická (ČSSD) spolu s Komunistickou stranou Čech a Moravy (KSČM). (Český statistický úřad 2006: online)

Premiérem se stal Miroslav Topolánek (ODS) a jeho vláda závisela na podpoře několika nezávislých poslanců. V rámci vládní koalice docházelo ke konfliktům – např. SZ opakovaně hrozila vystoupením z koalice. Vztah s opozicí byl také napjatý – jen do počátku předsednictví opozice vyvolala hlasování o nedůvěře vládě čtyřikrát. (Baun, Marek 2011: 158) M. Topolánek proto začal vyjednávat s opozicí o toleranci vlády během českého předsednictví. Tehdejší vůdce opozičních sociálních demokratů Jiří Paroubek na oplátku požadoval okamžité schválení Lisabonské smlouvy parlamentem a další ústupky v domácí politice. (Drulák 2008: 14) Dohoda o toleranci nakonec uzavřena nebyla.

V rámci vnitropolitického vývoje se jevil jako podstatný také vztah mezi předsedou vlády a prezidentem Václavem Klausem. Prezident České republiky je v rámci zahraniční politiky vlivnější, než v jiných oblastech (ratifikuje mezinárodní smlouvy, jmenuje velvyslance, je vrchním velitelem ozbrojených sil). Po svém znovuzvolení na počátku roku 2008 prezident Klaus zesílil svou kritiku tehdejší vlády. Mimo jiné kritizoval vládu za uznání kosovské suverenity a napadl Lisabonskou smlouvu u Ústavního soudu. Konflikt mezi M. Topolánkem a V. Klausem se stupňoval. V. Klaus byl zakladatelem strany ODS a tak měl na stranu stále značný vliv. (Drulák 2008: 11-14) Rozpor vyvrcholil na sjezdu ODS v prosinci 2008, na kterém se V. Klaus vzdal titulu čestného předsedy ODS (Leinert, Vašek 2008: online).

¹² ODS získala 35,38% (81 mandátů), KDU-ČSL 7,22% (13 mandátů) a SZ 6,29% (6 mandátů) (Český statistický úřad 2006: online).

5. Chronologie předsednictví

České předsednictví bylo zahájeno 1. 1. 2009. Již od počátku ledna bylo jasné, že Česká republika bude muset čelit dvěma krizovým situacím – situaci v pásmu Gazy a spor Ukrajiny a Ruska o dodávkách plynu. Na konci prosince 2008 vypukly boje v Gaze mezi Izraelem a radikálním hnutím Hamas. Poslední prosincový den roku 2008 vyzvaly všechny členské státy Izrael, aby uzavřel příměří, ten to však odmítnul. (Euroactiv 2009a: online) České předsednictví do této oblasti proto vyslalo diplomatickou misi, kterou vedl ministr zahraničí Karel Schwarzenberg. Součástí mise byla komisařka pro vnější vztahy a evropskou politiku sousedství Benita Ferrero-Waldner, představitel EU pro SZBP Chavier Solana a ministři zahraniční Francie a Švédska – Bernard Kouchner a Carl Bildt. (Euroactiv 2009b: online) Cílem této diplomatické mise bylo zajistit podmínky pro uzavření příměří, které bylo dojednáno 17. ledna 2009 (Euroactiv 2009c: online). Spor Ukrajiny a Ruska o dodávkách plynu začal 1. ledna 2009, když Rusko zastavilo dodávky plynu na Ukrajinu kvůli rozepři ohledně plateb. Tento spor trval celé dva týdny a nedostatek zemního plynu poznamenal dvacet členských zemí. (Euroactiv 2009d: online) České předsednictví v tomto sporu zabránilo nejvíce zasaženým členským státům (Slovensku a Bulharsku), aby porušily jednotný postoj EU a pokusily se o separátní dohodu s Ruskem (Baun, Marek 2011: 160).

V únoru 2009 vystoupil prezident Václav Klaus v EP. Jeho vystoupení bylo velmi výrazné. V. Klaus během svého projevu opakovaně kritizoval evropskou integraci, EP i ekonomické fungování EU. EU nazval „*revolučním experimentem*“. Reakce poslanců EP byly různorodé – od potlesku až po opuštění sálu. (Bartoš 2009: online)

Březen byl měsícem summitů EU. 1. března 2009 se konalo mimořádné zasedání Evropské Rady, které bylo svoláno za účelem projednávání probíhající hospodářské krize. Následoval pravidelný jarní ekonomický summit, který se uskutečnil ve dnech 19. – 20. března. (Baun, Marek 2011: 160) Na tomto

summitu byla dohodnuta protikrizová opatření a byl schválen projekt Východního partnerství, který byl oficiálně zahájen v květnu 2009 (Euroskop 2009: online). Také bylo dohodnuto, že prezident Barack Obama navštíví Prahu na summitu EU-USA na počátku dubna 2009 (Baun, Marek 2011: 160).

Na konci března oslabila předsednictví vnitropolitická krize. 24. března 2009 byla vládě M. Topolánka vyslovena nedůvěra Poslaneckou sněmovnou. Pro pád vlády hlasovali i dva členové vládní strany ODS. Vláda v hlasování získala pouze 96 hlasů ze 197. Vyslovení nedůvěry vládě během předsednictví neproběhlo v historii poprvé, ale EU nikdy nečelila tak vážným hospodářským problémům, k jejichž řešení bylo nutné vyjednávání a kompromis, což jsou úkoly předsednické země. Reakce na pád vlády byly jednoznačně negativní, např. International Herald Tribune psal o „*trapné porážce*“. (Euroactiv 2009e: online) Na vzniku nové vlády se parlamentní strany dohodly až po více než měsíci. Jmenována byla úřednická vláda, která zemi vedla do konce předsednictví. Premiérem se stal předseda Českého statistického úřadu Jan Fischer. Svůj post musel opustit ministr zahraniční K. Schwarzenberg a nahradil jej bývalý český velvyslanec při EU Jan Kohout. Změna nastala také na postu místopředsedy vlády pro evropské záležitosti, když Alexandra Vondru nahradil Štefan Fülle. Úřednická vláda byla parlamentem schválena 8. května a do tohoto data odstupující členové vlády předsedali zasedáním Rady v oblastech svého působení. Jelikož se nacházeli v demisi, ztratili v očích svých zahraničních protějšků na respektu, což se odráželo například na neformálních ministerských schůzkách pořádaných v ČR. Účast ministrů na nich byla velmi nízká. Nastupující úřednická vláda byla zase vnímána spíše jako sekretariát, jelikož vládní činitelé nedisponovali politickým mandátem. (Baun, Marek 2011: 160-161)

Den po vyslovení nedůvěry vládě vystoupil M. Topolánek v EP. Ve svém projevu zmínil výsledky jarního summitu ER. Mimo jiné vyjádřil potěšení nad tím, že se podařilo dosáhnout shody mezi členskými státy ohledně postupu na nadcházejícím summitu G20 v Londýně. V souvislosti s hospodářskou krizí Topolánek varoval, že „*Amerika opakuje chyby z třicátých let minulého století*“

a označil tento přístup za „*cestu do pekel*“, za což si později vysloužil ostrou kritiku. (Euroactiv 2009f: online)

Nejvýznamnější událostí dubna se stala návštěva amerického prezidenta B. Obamy v Praze a následný neformální summit EU-USA. Summit se uskutečnil 5. dubna v Kongresovém centru a předsedal mu M. Topolánek. Jednalo se o první příležitosti představitelů členských států jednat s novou americkou administrativou¹³. (Euroactiv 2009g: online). Summit EU-USA byl vnímán jako příležitost redefinovat transatlantické partnerství (Baun, Marek 2011: 163). Projednány byly otázky věnující se energetice, hospodářské situaci a bezpečnostní politice (Euroskop 2009: online).

V květnu se uskutečnil summit EU–Čína, který proběhnul na Pražském hradě pod vedením prezidenta V. Klause (stejně jako summit EU–Japonsko). Představitelé EU a Číny se dohodli na společném postupu při řešení hospodářské krize a klimatických otázek. (Euroactiv 2009h: online) 7. května 2009 byl oficiálně zahájen projekt Východního partnerství¹⁴ a byla přijata Pražská deklarace Východního partnerství (MZV ČR 2012: online). 8. května 2009 byl zahájen výjimečný summit EU - „Jižní koridor“ na kterém se jednalo o jižním plynovém koridoru. Při jednání došlo k dohodě s Tureckem na výstavbě plynovodu Nabucco na jeho území. (Euroactiv 2009i: online)

Poslední měsíc předsednictví se nesl ve znamení hodnocení výkonu České republiky. Na konci června předala ČR předsednickou štafetu dalšímu předsedajícímu státu – Švédsku. Symbolické předání mandátu proběhlo 20. června 2009, když Š. Fülle a A. Vondra doveslovali s malým člunem doprostřed Vltavy a setkali se člunem připlouvajícím z opačné strany, na kterém byla švédská delegace. Česká strana předala Švédům 42 kilogramů vážící sud piva. (Baun, Marek 2011: 161)

¹³ Jednalo se o první cestu B. Obamy do Evropy po zvolení do úřadu (Euroactiv 2009g: online).

¹⁴ Hlavním cílem Východního partnerství je „*vytvoření podmínek nezbytných pro urychlení politického sblížení a další hospodářskou integraci mezi EU a jejími šesti partnerskými zeměmi*“. Mezi partnerské země patří Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Gruzie, Moldavsko a Ukrajina. (MZV ČR 2012: online)

6. Hodnocení českého předsednictví

6.1. Vytyčení předsednických priorit

Konečnou podobu předsednických priorit ČR přinesl dokument „Pracovní program českého předsednictví: Evropa bez bariér“. Jak již bylo zmíněno výše, ústředními prioritami se staly 3 oblasti: ekonomika, energetika a vnější vztahy. V oblasti ekonomiky bylo hlavním úkolem zabránit prohlubování stávající finanční krize a znovuoživit hospodářský růst. (Úřad vlády České republiky 2009: v) Program v této oblasti pracoval se třemi nástroji – unijní legislativou a její úpravou, podporou vzdělání, výzkumu, vývoje a odstraněním překážek mezinárodního obchodu (Kaniok 2009: 145). Deklarováno bylo další úsilí o prohlubování vnitřního trhu, rozvoje čtyř svobod a liberalizaci obchodu. Důležitým tématem se staly inovace coby klíčový faktor při zvyšování evropské konkurenceschopnosti. (Baun, Marek 2011: 157)

Druhou ústřední prioritou byla energetika, s níž jsou úzce spojené problémy životního prostředí a klimatických změn. Mezi hlavní úkoly v rámci této priority patřilo projednávání tzv. Strategického energetického přehledu, zajišťování energetické bezpečnosti EU, dojednání post-Kjótského režimu snižování emisí a skleníkových plynů, vyjednání konečné podob klimaticko-energetického balíčku EU, zvyšování energetické účinnosti a vznik skutečného vnitřního trhu s energiemi. (Měsíčník EU aktualit: 14) Cílem byla větší teritoriální diverzifikace dodavatelů energií, posílení obnovitelných zdrojů a snižování energetické náročnosti ekonomik (Úřad vlády ČR 2009: vi).

Posledním tématem se staly vnější vztahy neboli EU ve světě. Česká republika zdůrazňovala potřebu jednání s novými představiteli USA a dalšího rozvoje transatlantických vztahů v oblastech bezpečnosti, hospodářství, energetiky a ochrany klimatu. Důležitými tématy také bylo Východní partnerství, podpora lidských práv a boj proti nebezpečným hrozbám (šíření jaderných zbraní, mezinárodní terorismus). Podporován byl Stabilizační a asociační proces

na západním Balkáně a přístupové rozhovory s Chorvatskem a Tureckem. (Úřad vlády ČR 2009: vii) Vnější vztahy EU se vyznačují vysokou mírou nepředvídatelnosti agendy a tak bylo jasné, že klíčovou schopností předsedajícího státu je rychle reagovat na neočekávanou událost (Střítecký 2009: 8).

České předsednictví se zaměřilo na menší počet priorit než například předešlé francouzské předsednictví a také jeho cíle byly konkrétnější. Agenda českého předsednictví se pohybovala v oblasti strukturace již existující agendy. Jednou z mála výjimek bylo Východní partnerství, neboť se jednalo o nové téma v rámci Evropské politiky sousedství (ENP). (Kaniok 2010: 125-126)

Již v průběhu příprav předsednických priorit se nepředpokládalo, že by si Česká republika vybrala cestu vysokoprofilového předsednictví (Drulák 2008b: 139). Program českého předsednictví „Evropa bez bariér“ lze označit za standardní předsednický dokument, ve kterém byly priority identifikovány jasně a s dostatečným předstihem. Předsednictví se zaměřilo na potřeby EU a program tak nevyvolal žádné kontroverzní reakce. (Kaniok 2009: 146)

6.2. Prosazování předsednických priorit

Při prosazování předsednických priorit zaznamenalo české předsednictví řadu úspěchů. Ve všeobecných záležitostech bylo například dosaženo schválení balíku tzv. irských záruk a to v červnu 2009. Jednalo se o záruky v oblastech práva na život, rodiny a vzdělání, zdanění, bezpečnosti a obrany. Balík irských záruk reagoval na všechny irské obavy související s Lisabonskou smlouvou a zároveň nevyvolával potřebu znovuotevření ratifikace této smlouvy v kterémkoli členském státu EU. (Úřad vlády ČR 2009b: 1) V červnu bylo českým předsednictvím také vyjednáno, že v novém funkčním období se předsedou EK stane J. M. Barroso (Úřad vlády ČR 2009b: iv).

V první prioritní oblasti – ekonomice – bylo dosaženo pokroku v provádění Evropského plánu hospodářské obnovy, který byl vnímán jako hlavní nástroj návratu k ekonomické prosperitě. Přijata byla opatření v bankovním sektoru a naopak odmítnut byl protekcionismus jako prostředek boje s velkým hospodářským poklesem. Předsednictví vyjednálo shodu na možnosti uplatnění snížené sazby DPH a v neposlední řadě patří k úspěchům předsednictví kvalitní příprava a zdárný průběh londýnského summitu G20, na kterém bylo dohodnuto zásadní navýšení zdrojů Mezinárodního měnového fondu. (Úřad vlády ČR 2009 b: iv-v)

V oblasti energetiky se české předsednictví snažilo o diverzifikaci energetických zdrojů prostřednictvím tzv. Jižního koridoru. Tato snaha vyvrcholila na summitu „Jižní koridor - nová hedvábná stezka“ v Praze. Dokončena byla diskuze o prioritách Druhého strategického energetického přezkumu a byl vytvořen základ pro vytvoření druhého Akčního plánu pro energetiku. Schválen byl třetí liberalizační balíček a byly stanoveny konkrétní cíle, které musí být splněny před konferencí OSN o změnách klimatu v Kodani v prosinci 2009. (Úřad vlády ČR 2009b: vi)

Úspěchy předsednictví zaznamenalo také v oblasti vnějších vztahů. První zkouškou byl konflikt v Gaze v lednu 2009. Předsednické úsilí výrazně přispělo k uvolnění humanitárních koridorů v oblasti. Úspěchem bylo také prosazení projektu Východního partnerství¹⁵, který byl schválen na jaře Evropskou radou a úspěšně zahájen na summitu v Praze. Ve vztahu k západnímu Balkánu došlo k pokroku v oblasti vízové liberalizace, regionální spolupráce a studentské mobility. České předsednictví zprostředkovalo předání přihlášky Černé Hory k posouzení EK a přijalo přihlášku Albánie ke členství v EU. Problematickou oblastí se staly přístupové rozhovory s Chorvatskem, které byly pozastaveny kvůli chorvatsko-slovinskému hraničním sporu. České předsednictví v této problematice podporovalo předložení mechanismu arbitrážního řešení. V přístupových rozhovorech s Tureckem byla otevřena nová kapitola – Daně. Pro

¹⁵ Zde se nabízí srovnání s francouzskou iniciativou Středomořské unie (Král et al 2009: 51-52).

předsednictví byly důležité transatlantické vztahy. Za předsednictví byl uspořádán neformální summit EU-USA v Praze a v květnu proběhl také summit EU-Kanada, na němž proběhlo oficiální zahájení vyjednávání komplexní dohody o ekonomickém partnerství. (Úřad vlády ČR 2009b: vii) Ve vztazích s Ruskem bylo všeobecně podporováno otevření dialogu, avšak k žádným konkrétním opatřením během předsednictví nedošlo (Král et al 2009: 55).

V rámci realizace tří hlavních priorit se českému předsednictví ve spolupráci s EK a EP podařilo úspěšně uzavřít 50 legislativních návrhů ve spurozhodovací proceduře a 23 návrhů v konzultační proceduře. Počet legislativních návrhů je tak zcela srovnatelný s předcházejícím francouzským předsednictvím. Zajímavé může být srovnání se slovinským předsednictvím, které uzavřelo dvakrát méně legislativních návrhů. (Výprachtický 2009: 18) České předsednictví tak patřilo k legislativně nejproduktivnějším za poslední roky (Kaniok 2010: 141).

Mezi největší úspěchy v rámci legislativních návrhů patřil tzv. telekomunikační balíček, třetí energetický balíček a také dojednání směrnice o snížené sazbě DPH a legislativa týkající se dopravní politiky¹⁶. Předkládané úspěchy by nikdy nemohly vzniknout bez předchozí pečlivé přípravy, kdy již několik měsíců před zahájením předsednictví SZ ČR při EU sestavilo seznamy legislativy, která by se českého předsednictví mohla dotknout, a identifikovalo pozice hlavních aktérů. České předsednictví bylo dobře připraveno na jednání v Radě EU i v dialogích s EP. Za českého předsednictví se EK i EP nacházely na konci svého volebního období a měly tak zájem vyřešit maximální množství rozpracované legislativy. Zároveň však mělo české předsednictví omezený čas k prosazování svých programových cílů, protože legislativní práce v EP se zastavily v polovině dubna¹⁷. (Kaniok 2010: 142)

¹⁶ Do této oblasti spadá tzv. Balíček letecké dopravy, tzv. Silniční balíček, Nařízení o Programu Marco Polo II. a Revize nařízení o společných pravidlech pro přidělování letištních časů na letištích (Úřad vlády ČR 2009c: 7).

¹⁷ Přibližně v polovině dubna se poslanci začali připravovat na předvolební kampaň pro volby do EP (Kaniok 2010: 142).

Za největší neúspěch může být označeno částečné zachování přechodných období pro volný pohyb pracovních sil (Kaniok 2010: 143). V analýzách můžeme najít také kritiku nedotaženosti tzv. telekomunikačního balíčku, nebo nepřijetí směrnice o pracovní době (Beneš, Karlas 2010: 73). Za hlavní problém považuje například P. Kaniok neschopnost českého předsednictví mediálně prodat své úspěchy v legislativní oblasti (Kaniok 2010: 144).

6.3. Vnitřní a vnější reprezentace

Reprezentativní funkce předsednictví se v době konání českého předsednictví skládala z vnější a vnitřní dimenze. Vnější dimenze je chápána jako zastupování EU vůči třetím zemím. S vnější dimenzí úzce souvisí také schopnost reagovat na nově vzniklé situace v mezinárodní politice. Vnitřní rozměr souvisí se vztahy s EK a EP, tedy s interinstitucionálním vyjednáváním. Pro veřejnost je viditelnější vnější dimenze této funkce.

Ve vnějších vztazích bylo české předsednictví již od svého počátku konfrontováno s nepředvídatelným vývojem v mezinárodně-politickém systému. První situací, kterou bylo potřeba řešit, byl konflikt v Gaze¹⁸. Počáteční reakce Prahy na tuto krizi nebyly nešťastnější. Tiskový mluvčí vlády Jiří F. Potužník označil izraelské útoky za „defenzivní“. Výrok však nereprezentoval jednotné stanovisko EU, ale pouze názor České republiky. Ministr zahraničí K. Schwarzenberg následně tento výrok označil za „chybu“. (Baun, Marek 2011: 160). Faktem je, že tento výrok na počátku předsednictví „*zpochybnil organizační a kompetenční úroveň českého předsednictví*“. Vyjednávání předsednické delegace na Blízkém východě bylo ztíženo paralelním vyjednáváním francouzského prezidenta Nicolase Sarkozyho. Mise francouzského prezidenta zaznamenala výraznější úspěchy, než diplomatická mise předsednictví. Zasloužila se například o zapojení Egypta jako prostředníka. (Kaniok 2010: 146). Téma

¹⁸ Viz kapitola 5 – Chronologie předsednictví.

blízkovýchodních mírového procesu předsednictví doprovázelo až do posledních červnových dnů. Proběhla řada schůzek s izraelskými zástupci a se zástupci dalších arabských zemí a také neformální summit EU-Jordánsko a to 17. června v Bruselu. Na Blízký východ vedla také jedna z posledních cest ministra zahraničí Kohouta ve dnech 24. – 25. června. (Fajkusová 2009: 12-13)

Druhou počáteční krizí byla „plynová válka“ mezi Ruskem a Ukrajinou. Odstavení dodávek plynu z ruské strany mělo dopad na většinu členských států EU. Právě z tohoto důvodu se české předsednictví do sporu zapojilo. Hlavní zásluhou českého předsednictví v tomto konfliktu bylo, že dokázalo udržet jednotný postoj všech členských států. (Máša 2009: 7). Spor byl následně vyřešen v první polovině ledna. Jednání českého předsednictví v době plynové krize bylo vnímáno jako poměrně zdařilé (Rettman 2009: online). V následujících měsících již české předsednictví nemuselo řešit žádnou náhlou zahraničně-politickou krizi.

Výraznou událostí předsednictví se stal neplánovaný summit EU-USA, který se uskutečnil na 4. – 5. dubna v Praze. Jednalo se o první cestu nové americké administrativy v čele s prezidentem B. Obamou do Evropy. Význam tohoto summitu byl zejména v symbolické rovině (Kaniok 2010: 148).

V květnu se v Praze uskutečnily dva důležité summity. Prvním z nich byl summit pro Východní partnerství. Již na počátku příprav priorit českého předsednictví bylo jasné, že vztah k východní Evropě zde bude zastoupen. Zahájení projektu Východního partnerství nepochybně patří mezi úspěchy českého předsednictví. (Schneider 2009: 9-10) Den po tomto summitu byl zahájen summit Jižní koridor – hedvábná stezka. Výstupem z něj byla tzv. Pražská deklarace, jejíž součástí jsou závazky jednotlivých zemí podniknout konkrétní krok v oblasti energetické spolupráce. (Kaniok 2010: 148) V květnu se uskutečnily také další summity jako například summit EU-Rusko (21. – 22. května), summit EU–Čína (20. května), summit EU–Japonsko (4. května), summit EU–Korejská republika (23. května) (Fajkusová 2009: 13). Celkově bylo uspořádáno přes pět desítek zahraničněpolitických jednání (Kaniok 2010: 150-151).

Nedílnou součástí reprezentativní funkce je zastupování Rady EU při jednáních s EP a EK. V případě, že by předsednictví tuto funkci nezvládlo, mohlo by dojít až k zablokování legislativy, která podléhá schvalování ve spolurozhodovací proceduře. O dobrých vztazích českého předsednictví s ostatními institucemi tak jistě vypovídá množství schválených legislativních aktů. Jelikož vyjednávání s EP a EK skončila na přelomu dubna a května, nebyla tato rovina předsednictví nijak poznamenána výměnou české vlády. (Kaniok 2010: 153-154) V roli mluvčího Rady EU při jednání s EK a EP si české předsednictví vedlo nadprůměrně (Kaniok 2010: 156).

6.4. Vyjednávání

České předsednictví započalo s nutností vytvářet kompromisy ještě před samotným zahájením předsednictví, a to při tvorbě osmnáctiměsíčního programu s Francií a Švédskem. V průběhu předsednictví si nejvíce pozornosti vysloužily schůzky na vrcholné úrovni. Všechny tyto schůzky můžeme prohlásit za úspěšné, neboť „*žádná schůzka neskončila krachem a nezavládla po ní v EU atmosféra deziluze a zklamání*“. Zlomovou událostí byl pád vlády, od kterého hlavní roli vyjednaváče neformálně plnilo Německo a EK. Tato změna je zcela logická, jelikož vláda v demisi a potažmo nová úřednická vláda pozbyly respektu, politické odpovědnosti a věrohodnosti. (Kaniok 2010: 158-159)

Pro úspěch při vyjednávání je nutná dobře zvládnutá organizační funkce, vhodně zvolené priority a orientace v preferencích ostatních členských států a EP s EK. České předsednictví úspěšně zvládlo všechna tato kritéria, a tak se při jednáních nevyskytly výraznější překážky. Při vyjednávání v rámci Rady EU nebylo nutné přistoupit k nátlakovým nástrojům, neboť Česká republika neprosazovala extrémně vyhraněné postoje. (Kaniok 2010: 159)

V dotazníkovém šetření, jehož výsledky byly uveřejněny v publikaci *The 2009 Czech EU Presidency: Contested Leadership at a Time of Crisis* (Král,

Bartovic, Řiháčková) odpovídali respondenti na otázky spojené s hodnocením českého výkonu v oblasti administrativy a vyjednávání v Radě EU. Dotazníky byly rozeslány mezi zástupce Rady EU, EK a Stálým zastoupením členských států EU. Hodnoceny byly mimo jiné schopnosti sestavovat agendu, funkce zprostředkovatele, výkon Stálého zastoupení ČR, atd. Českému předsednictví byl vyčítán nedostatečně aktivní postoj a omezený počet bilaterálních kontaktů. Celkově však bylo předsednictví hodnoceno jako důvěryhodné, spravedlivé a neutrální.¹⁹ (Král et al 2009: 69-71)

6.5. Administrace a řízení činnosti Rady

Úspěšné zvládnutí administrace a řízení rady, neboli organizační funkce je základním nárokem, který je kladen na předsednictví nových členských států (Kaniok 2010b: 51) Česká republika se na výkon této funkce připravovala dlouho a pozorně. Celkově české předsednictví řídilo přes 3 000 zasedání na nejrůznějších úrovních a to jak v ČR, Bruselu, Evropě i ve světě. Na každý den připadlo okolo 25 jednání. Dohromady se na českém předsednictví podílelo na 1 500 českých úředníků. (Úřad vlády ČR 2009d: online) Nedílnou součástí jednání byly doprovodné kulturní akce. Patřil mezi ně například slavnostní zahajovací večer českého předsednictví v EU, koncerty, výstavy, český ples, festival dokumentárních filmů, atd. (Úřad vlády ČR 2009e: online)

Za organizaci zasedání a dalších akcí na území ČR byl odpovědný Odbor logistiky a organizace Sekce pro předsednictví ČR v Radě EU (OLO). OLO zorganizoval na 98 oficiálních předsednických akcí (z nichž 28 bylo na vrcholné a ministerské úrovni) a dále bylo zorganizováno 70 konferencí a jednání pracovních skupin a seminářů. (Úřad vlády ČR 2009f: 6-7)

Mezi nejdůležitější akce na domácí půdě patřilo 15 neformálních zasedání Rady EU na ministerské úrovni. Doprovázeny byly řadou kulturních, sociálních

¹⁹ Návratnost dotazníků byla poměrně nízká, a proto nemohou být tyto závěry zobecněny.

a vzdělávacích akcí. (Baun, Marek 2011: 164) Značnou pozornost si vyžádaly vrcholná jednání ER a summity se třetími zeměmi. Největší mediální pozornost přinesl summit EU-USA, na který bylo akreditováno přes 900 novinářů. Přes 600 novinářů se akreditovalo na summit zaměstnanosti, summit Východního partnerství a summit „Jižní koridor – hedvábná stezka“. Ze zasedání Rady EU si největší novinářskou pozornost vysloužilo neformální zasedání ministrů financí a guvernérů národních bank (ECOFIN). (Úřad vlády ČR 2009f: 28)

Nejnáročnější událostí byl rozhodně summit EU-USA. Bylo nutné zajistit celou řadu bezpečnostních opatření. Příprava na tento summit byla náročná také z toho důvodu, že se nejednalo o plánované jednání a tak musela být všechna opatření přijata ve zrychleném tempu. S tímto summitem je spojena kritika, neboť v jeho průběhu zůstala v jednom z pražských hotelů data o přibližně 200 účastnících jednání. Jednalo se o nejvýraznější pochybení v rámci organizace českého předsednictví. (Kaniok 2010: 111-113)

Mezi další neplánované události, které Česká republika iniciovala a řídila, patřilo například mimořádné zasedání ministrů zahraničních věcí EU v lednu 2009, které se zabývalo rusko-ukrajinským sporem o plyn, mimořádné zasedání ministrů zahraničních věcí o situaci na Blízkém východě, nebo mimořádný summit ER v březnu 2009, jehož hlavní náplní byla ekonomická krize. (Baun, Marek 2011: 164)

Organizační funkci české předsednictví zvládlo bez větších problémů a to zejména díky pečlivé přípravě útvarů, které zajišťovaly organizační záležitosti (Kaniok 2010: 117). Dobrého hodnocení se v této oblasti dočkalo české předsednictví také ze zahraničí, které jej hodnotilo jako připravené a flexibilní (Kaczyński 2009: online).

Závěr

Tato bakalářská diplomová práce se zabývá problematikou předsednictví Rady EU. Nedílnou součástí práce je případová studie českého předsednictví, které proběhlo v první polovině roku 2009. Cílem práce bylo analyzovat výkon českého předsednictví v jednotlivých funkcích a na základě této analýzy zhodnotit úspěšnost českého mandátu v čele Rady EU. V souvislosti s cílem práce byla stanovena následující hypotéza:

Česká republika úspěšně zvládla všechny své předsednické funkce a předsednictví je tedy možné považovat za úspěšné.

První kapitola této práce je zaměřena na historický vývoj institutu předsednictví. S předsednictvím se poprvé setkáváme již při založení ESUO. Ukotvení předsednictví je v primárním právu slabé. Větší význam posléze získalo předsednictví EHS, ačkoliv se zabývalo pouze organizačními úkoly s omezeným významem. Šedesátá léta přinesla výraznou změnu. Slučovací smlouvou bylo vytvořeno jednotné předsednictví pro všechna tři evropská společenství. V důsledku Lucemburského kompromisu z roku 1966 se dominantním orgánem ES stala Rada. Společně s Radou byl posílen také význam předsednictví. Sedmdesátá léta se nesla ve znamení reformních návrhů, avšak jen některé byly skutečně realizovány. V osmdesátých letech byl vytvořen institut tzv. trojky, který se skládal ze zástupců minulého, současného a budoucího předsednictví. Výrazný zlom přinesla Smlouva o Evropské unii, která rozšířila působnost předsednické země o oblast HMU a JaV. V oblasti SZBP předsednictví získalo roli mluvčího Rady a ve vztahu ke třetím zemím začalo zastupovat celou EU. Radikální zásah do celé institucionální struktury přinesla Smlouva zakládající ústavu pro Evropu, která sice nebyla ratifikována, ale její obsah byl z velké části převeden do LS. Změny, které LS přinesla, nebyly v této práci zkoumány.

S předsednictvím jsou spojeny obecné principy a funkce. Mezi obecné principy patří rotační princip a princip nestrannosti. Rotační princip je ošetřen v závazných dokumentech a v současnosti je rotace států předem určena až do roku 2020. Větší pozornost analytiků vzbuzuje princip nestrannosti, který není zakotven v žádném smluvním aktu, ale jeho dodržování se automaticky očekává. V odborné literatuře můžeme najít několik dělení funkcí předsednictví. V této práci je použito dělení Jonase Tallberga, který rozeznává čtyři základní funkce: 1) administraci a řízení Rady, 2) vytyčení politických priorit, 3) vyjednávání a 4) reprezentaci Rady. K nejstarším patří reprezentační funkce a funkce administrace a řízení Rady. Poslední, často zpochybňovanou funkcí je obhajoba národních zájmů. Zpochybňována je zejména z toho důvodu, že je v rozporu se základním principem předsednictví – s neutralitou.

Skutečné přípravy na české předsednictví byly zahájeny 18 měsíců před samotným zahájením. Koordinační mechanismus vláda přijala již v březnu 2007 a v čele týmu stál místopředseda pro evropské záležitosti, kterým se stal Alexandr Vondra. Formálně se hlavní organizační platformou stala COS a obsahovou stránku předsednictví řídil Výbor pro EU. Důležitou roli sehrálo také Stálé zastoupení ČR při EU. Bylo nutné rozšířit úřednický aparát a to jak v ČR, tak i v Bruselu. Nedílnou součástí příprav bylo vytvoření komunikační strategie. Mezi základní principy zvolené komunikační strategie patřila otevřenost a dostupnost, včasnost, relevantnost, atd. Mottem předsednictví se stal slogan „*Evropa bez bariér*“, který měl vyjadřovat vůli k odstraňování překážek. Hlavním komunikačním nástrojem byly oficiální webové stránky předsednictví, které fungovaly ve 3 jazycích. Pro domácí kampaň se symbolem kampaně stala kostka cukru spolu se sloganem „*Evropě to osladíme*“. Již v prosinci 2006 Výbor pro EU projednával návrh dokumentu „*Východiska k prioritám předsednictví ČR v Radě EU v prvním pololetí 2009*“. V červenci 2008 se ústředními prioritami staly tři oblasti – ekonomika, energetika a vnější vztahy. České předsednictví muselo spolu s Francií a Švédskem vytvořit společný osmnáctiměsíční program. Jednání o tomto

dokumentu byla zahájena v září 2007 v Praze a jeho symbolické stvrzení proběhlo v květnu 2008. Následně jej potvrdila Rada pro všeobecné záležitosti.

V době příprav na předsednictví a při jeho zahájení nebyla vnitropolitická situace v České republice příznivá. Vláda, která vznikla po volbách 2006, nebyla stabilní a závisela na podpoře několika nezávislých poslanců. Opozice se opakovaně pokoušela vyvolat hlasování o nedůvěře vládě. Premiér M. Topolánek sice začal vyjednávat s opozicí o toleranci vlády během předsednictví, nakonec však k dohodě mezi vládou a opozicí nedošlo. Problematický byl také vztah mezi vládou a prezidentem V. Klausem.

České předsednictví bylo zahájeno v rychlém tempu, neboť muselo řešit dvě nečekané zahraničně-politické krize. Jednalo se o konflikt v Gaze a o „plynovou válku“ mezi Ukrajinou a Ruskem. Oba spory byly ještě v lednu vyřešeny. V únoru přednesl český prezident V. Klaus svůj kontroverzní projev v EP. Březen byl ve znamení ekonomických otázek – konalo se mimořádné zasedání Evropské rady, které projednávalo řešení hospodářské krize, a poté následoval pravidelní jarní ekonomický summit. Konec března přinesl vnitropolitickou katastrofu – další pokus o vyslovení nedůvěry vládě M. Topolánka byl úspěšný. Vyslovení nedůvěry vládě uprostřed předsednictví bezpochyby poškodilo Českou republiku v očích dalších členských států. Členové vlády v demisi dále vedli jednání ve formacích Rady, ale v očích svých zahraničních protějšků již pozbyli svého mandátu. V květnu byla vytvořena nová úřednická vláda, která byla v EU vnímána spíše jako sekretariát, neboť vládní činitelé nedisponovali politickým mandátem. V dubnu se uskutečnila nejvýraznější událost českého předsednictví – Prahu navštívil nový americký prezident B. Obama a následoval neformální summit EU-USA. V květnu proběhlo hned několik summitů – byl to například summit EU-Čína, EU-Japonsko, summit Východního partnerství nebo summit EU-Jižní koridor.

V oblasti vytyčení a prosazování politických priorit si české předsednictví vedlo poměrně úspěšně. Vybrány byly priority, které byly součástí již existující agendy EU. Jedinou výjimkou byl projekt Východního partnerství. Oficiální

program českého předsednictví „Evropa bez bariér“ lze označit za standardní předsednický dokument. Zvolené priority byly zaměřeny na potřeby EU a nevyvolaly žádné negativní reakce. V rámci realizace tří hlavních priorit se českému předsednictví podařilo úspěšně uzavřít 50 legislativních návrhů ve spurozhodovací proceduře a 23 návrhů v konzultační proceduře. Počet legislativních návrhů je tak srovnatelný například s předcházejícím francouzským předsednictvím.

Ve sféře vnější reprezentace muselo české předsednictví čelit několika neočekávaným událostem. S konfliktem v Gaze je spojeno první faux pas tohoto předsednictví, a to v souvislosti s výrokem tiskového mluvčího vlády, který označil izraelské útoky za „defenzivní“. Navíc zároveň s misí českého předsednictví probíhala v této oblasti mise francouzského prezidenta N. Sarkozyho. „Plynovou válku“ mezi Ukrajinou a Ruskem již české předsednictví zvládlo bez větších obtíží. Hlavním úspěchem bylo udržení jednotného postoje celé EU. Symbolický význam měl neformální summit EU-USA. Za úspěch je možné považovat zahájení projektu Východní partnerství a summit EU-Jižní koridor. Za českého předsednictví proběhlo několik summitů se třetími zeměmi, mimo jiné s Kanadou, Ruskem, Čínou, atd. Při vyjednávání s EP a EK si předsednictví také vedlo dobře, o čemž svědčí zejména množství schválené legislativy.

České předsednictví úspěšně zvládlo všechna tři kritéria (dobře zvládnutá organizační funkce, vhodně zvolené priority a orientace v preferencích ostatních členských států a EP s EK), která jsou důležitá pro úspěch v oblasti vyjednávání. S tvorbou kompromisů bylo nutné započít ještě před zahájením předsednictví, a to při tvorbě osmnáctiměsíčního programu. Obecně můžeme říci, že se při vyjednávání nevyskytly výraznější překážky.

Administrace a řízení činnosti Rady (neboli organizační funkce) nečinily českému předsednictví potíže. ČR se na tuto funkci dlouho a pečlivě připravovala. Nakonec bylo zorganizováno okolo 3 000 jednání na nejrůznějších úrovních. Mezi nejdůležitější akce patřilo 15 neformálních

zasedání Rady EU na ministerské úrovni, vrcholná jednání Rady a summity se třetími zeměmi. Organizačně nejnáročnější událostí byl neformální summit EU-USA. S tímto summitem je spojeno největší pochybení v rámci organizace českého předsednictví – v jednom z pražských hotelů zůstala data o přibližně 200 účastnících jednání. České předsednictví organizovalo také neplánované události, jako například mimořádná zasedání ministrů zahraničí EU. Dobrého hodnocení této oblasti se ČR dočkala také v zahraničí.

Největším neúspěchem předsednictví byl pád vlády, který si vysloužil oprávněnou kritiku v ČR i v zahraničí. Problémem předsednictví byla i nepříliš úspěšná komunikační strategie, které se nepodařilo efektivně informovat o úspěších, kterých předsednictví dosáhlo a dostatečně je medializovat. I přes tyto neúspěchy můžeme říci, že české předsednictví si ve všech funkcích vedlo standardně a můžeme je tedy označit za úspěšně zvládnuté. Odpověď na otázku, proč při hodnocení českého výkonu převažuje negativní tón, dle mého názoru najdeme v médiích, které byly k českému předsednictví kritické již před jeho samotným zahájením. Tato oblast by si jistě zasloužila samostatnou studii.

Prameny a literatura

Prameny

Bartoš, Adam. 2009. „EU je revolučním experimentem, řekl Klaus bučícím europoslancům.“ *Idnes.cz*. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/eu-je-revolucnim-experimentem-rekl-klaus-bucicim-europoslancum-p8f-/domaci.aspx?c=A090219_111949_domaci_kot (16. 2. 2013)

Český statistický úřad. 2006. „Volby do poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 2. - 3.6.2006.“ *Volby.cz*. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/ps2006/ps2?xjazyk=CZ> (6.2.2013)

Doogova zpráva

EU2009.cz. 2009. *Motto předsednictví*. (online) Dostupné z: <http://www.eu2009.cz/cz/czech-presidency/presidency-motto/motto-predsednictvi-481/index.html>. (5.2.2013)

EU2009.cz. 2009. *Webová stránka*. (online) Dostupné z: <http://www.eu2009.cz/cz/czech-presidency/website/webova-stranka-487/index.html> (5.2.2013)

EU2009.cz. 2011. *Trio předsednictví*. (online) Dostupné z: <http://www.eu2009.cz/cz/czech-presidency/pesidency-trio/trio-predsednictvi-775/index.html> (28. 12. 2012)

Euroactiv. 2009a. *České předsednictví začalo v ostrém tempu.* (online) Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/ceske-predsednictvi-zacalo-v-ostrem-tempu-005453> (15. 2. 2013)

Euroactiv. 2009b. *Diplomatická mise pod vedením českého předsednictví jedná na Blízkém východě.* (online) Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/clanek/diplomaticka-mise-pod-vedenim-ceskeho-predsednictvi-jedna-na-blizkem-vychode-005456> (15. 2. 2013)

Euroactiv. 2009c. *Boje v pásmu Gazy skončily.* (online) Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/clanek/izrael-a-hamas-uzavreli-primeri-005511> (15. 2. 2013)

Euroactiv. 2009d. *Jeden měsíc od začátku českého předsednictví v Radě EU.* (online) Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/jeden-mesic-od-zacatku-ceskeho-predsednictvi-v-rade-eu-005559> (16. 2. 2013)

Euroactiv. 2009e. *Vláda ztrácí důvěru uprostřed předsednictví v Radě EU.* (online) Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/vlada-ztraci-duveru-uprostred-predsednictvi-v-rade-eu-005784> (16. 2. 2013)

Euroactiv. 2009f. *Premiér Topolánek: Je zapotřebí číst historické učebnice.* (online) Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/premier-topolank-je-zapotrebi-cist-historicke-ucebnice-005792> (16. 2. 2013)

Euroactiv. 2009g. *Summit EU – USA jedním z vrcholů českého předsednictví.* (online) Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/summit-eu--usa-jeden-z-vrcholu-ceskeho-predsednictvi-005833> (17. 2. 2013)

Euroactiv. 2009h. *Summit EU – Čína: Dohodli jsme se, že se dohodneme – o obchodu a klimatu.* (online) Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/clanek/summit-eu-cina-dohodli-jsme-se-ze-se-dohodneme--o-obchodu-a-klimatu-006025> (18. 2. 2013)

Euroactiv. 2009i. *Turecko kývlo na Nabucco. Kdo ho zaplatí?* (online) Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/turecko-kyvlo-na-nabucco-kdo-ho-zaplati-005976> (18. 2. 2013)

Euroskop. 2007. *Rozhodnutí Rady.* (online) Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/6/1826-rozhodnuti_rady.pdf (3. 1. 2013)

Euroskop. 2009. *Chronologie předsednictví.* (online) Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8910/sekce/chronologie-predsednictvi/> (16. 2. 2013)

Euroskop. 2013. *Lisabonská strategie a vnitřní trh.* (online) Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8742/sekce/lisabonska-strategie-a-vnitri-trh/> (5.2.2013)

Jednotný evropský akt

Leinert, Ondřej, Petr, Vašek. 2008. „Klaus překvapil delegáty: už není čestným předsedou ODS.“ *Ihned.cz*. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/cesko/c1-31301600-klaus-prekvapil-delegaty-uz-neni-cestnym-predsedou-ods> (6.2.2013)

MV ČR. 2010. *Víceletý program pro oblast spravedlnosti a vnitřních věcí*. (online) Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-vicelety-program-pro-oblast-spravedlnosti-a-vnitrnich-veci.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D> (5.2.2013)

MZV ČR. 2012. *Východní partnerství*. (online) Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vychodni_partnerstvi/index.html (18. 2. 2013)

Slavnostní deklarace o Evropské unii

Slučovací smlouva

Smlouva o Evropské unii

Smlouva o Evropském hospodářském společenství

Smlouva o Evropském společenství pro atomovou energii

Smlouva o Evropském společenství uhlí a oceli

Úřad vlády České republiky. 2007. *Shrnutí koncepce komunikace a prezentace předsednictví České republiky v Radě EU.* (online) Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/predsednictvi-cr-v-rade-eu/shrnuti_koncepce_komunikace_a_prezentace_predsednictvi.pdf (8.2.2013)

Úřad vlády České republiky. 2008a. *Návrh 18měsíčního programu Rady.* (online) Dostupné z: http://www.spcr.cz/cz/eu/evrop_rada/st10684.pdf (4.2.2013)

Úřad vlády ČR. 2008b. *Francie, ČR a Švédsko symbolicky stvrdily shodu na společném osmnáctiměsíčním programu předsednictví.* (online) Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/aktualne/francie-cr-a-svedsko-symbolicky-stvrdily-shodu-na-spolecnem-osmnactimesicnim-programu-predsednictvi-36107/> (4.2.2013)

Úřad vlády ČR. 2008c. *Přípravy českého předsednictví 2009.* (online) Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tema/tema:-pripravy-ceskeho-predsednictvi-2009-35725/> (4.2.2013)

Úřad vlády České republiky. 2009. *Pracovní program českého předsednictví.* (online) Dostupné z: http://www.eu2009.cz/assets/news-and-documents/news/cz-pres_programme_cs.pdf (5.2.2013)

Úřad vlády České republiky. 2009b. *Výsledky českého předsednictví v Radě EU*. (online) Dostupné z: http://www.eu2009.cz/assets/czech-presidency/programme-and-priorities/achievements/cz-pres_vysledky_cs_2.pdf (15. 2. 2013)

Úřad vlády České republiky. 2009c. *Nejdůležitější legislativní akty dohodnuté za českého předsednictví v Radě EU*. (online) Dostupné z: http://www.eu2009.cz/assets/news-and-documents/news/cz-pres_akty_cs.pdf (15. 2. 2013)

Úřad vlády České republiky. 2009d. *České předsednictví v číslech*. (online) Dostupné z: http://www.eu2009.cz/assets/czech-presidency/programme-and-priorities/achievements/cz-pres_cisla_cs.pdf (15. 2. 2013)

Úřad vlády České republiky. 2009e. *Culture: kulturní akce českého předsednictví*. (online) Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/41/12504-culture.pdf> (15. 2. 2013)

Úřad vlády České republiky. 2009f. *Shrnutí působnosti českého koordinačního týmu v době konání českého předsednictví v Radě EU*. (online) Dostupné z: http://www.eu2009.cz/assets/czech-presidency/programme-and-priorities/achievements/shrnuti-pusobnosti-centralniho-koordinacniho-tymu-v-dobe-k_1.pdf (15. 2. 2013)

Úřad vlády ČR. 2013. *Organizační příprava předsednictví ČR v Radě EU*. (online) Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/predsednictvi-cr-v-rade-eu/archiv/organizacni-priprava/organizacni-priprava-31446/> (4.2.2013)

Literatura

Baun, Michael. Dan, Marek. 2011. *Česká republika a Evropská unie*. Brno: Barrister & Principal.

Beneš, Vít, Jan, Karlas. 2010. „The Czech Presidency.“ *Journal of Common Market Studies* 48: 69-80.

Bengtsson, Rikard. 2001. *The Council President and External representation*. (online) Dostupné z: <http://www.svet.lu.se/Projekt/Presidency/externalrepresentation.pdf> (2.2.2013)

Fajkusová, Blanka. 2009. „Mezi Gazou a Soulem. České předsednictví v oblasti vnějších vztahů.“ *Mezinárodní politika* 7: 12-14.

Fiala, Petr, Markéta, Pitrová. 2009. *Evropská unie*. Brno: CDK.

Drulák, Petr. 2008. *The Czech EU Presidency: Background and priorities*. (online) Dostupné z: http://www.notre-europe.eu/media/Etud67-PDrulak-CzechEUPResidency-en_01.pdf (6.2.2013)

Drulák, Petr. 2008b. „Možnosti nízkoprofilového předsednictví.“ In: Karlas, Jan at al. *Jak předsedat Evropské unii? Návrh priori předsednictví ČR v Radě EU v roce 2009*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Drulák, Petr. 2009. „Politika českého nezájmu aneb Rekviem za české předsednictví“. *Mezinárodní politika* 7: 4-6.

Galloway, David, Martin, Westlake. 2004. *The Council of the European Union*. London: Caerermill Publishing.

Hayes-Renshaw, Fiona, Helene, Wallace. 2006. *The Council of Ministers*. London: Palgrave Macmillan.

Kaczyński, Piotr. 2009. „How the Czech Presidency has performed up to now“. *European Voice*. (online) Dostupné z: <http://www.europeanvoice.com/article/imported/how-the-czech-presidency-has-performed-up-to-now/64411.aspx> (20. 2. 2013)

Kaniok, Petr, Markéta, Pitrová. 2005. „The EU Presidency: Principles, problems, and reform.“ *Mezinárodní vztahy* 40 (3): 5-23.

Kaniok, Petr, Markéta, Pitrová. 2006. *Předsednictví: vrcholem rad v EU*. In: Dočekal, Vít (eds.). *Česká politika v Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita.

Kaniok, Petr, Jan, Závěšický. 2007. „Reflexe možných priorit českého předsednictví Evropské unie.“ *Mezinárodní politika* 3: 20-22.

Kaniok, Petr. 2008. *Předsednictví Rady EU příběh půlstoletí*. Brno: Masarykova univerzita

Kaniok, Petr. 2008b. „Předsednictví Rady Evropské unie – Billboard pro evropskou integraci“. *Mezinárodní vztahy* 43 (2): 25-38.

Kaniok, Petr. 2009. „Česká republika v čele Evropy: tři etapy místo šesti.“ In: Brunclík, Miloš, Zbyněk, Klíč. 2009. *Z periferie do centra Evropy*. Praha: Cevro institut.

Kaniok, Petr. 2010. *České předsednictví Rady EU – most přes minulost*. Brno: IIPS.

Kaniok, Petr. 2010b. „České předsednictví v Radě EU: politický standard, mediální katastrofa“. *Politologický časopis* 1: 39-58.

Karlas, Jan. 2009. „Předsednictví Rady Evropské unie jako víceúrovňový proces.“ *Mezinárodní politika* 1: 4-6.

Král, David, Vladimír, Bartovic, Věra, Řiháčková. 2009. *The 2009 Czech EU Presidency: Contested Leadership at a Time of Crisis*. Stockholm: SIEPS.

Máša, Pavel. 2009. „Lepší, než se čekalo.“ *Mezinárodní politika* 7: 6-8.

Měsíčník EU aktualit č. 64. 2009. *České předsednictví Evropské unii*. (online)

Dostupné z:

http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/Mesicnik_2009_01.pdf?archivePage=EUmonthly_archive&navid=nav00209_eu_mesicnik (6.2.2013)

Rettman, Andrew. 2009. „Czech presidency limps off EU stage.“ *EUObserver*.

(online) Dostupné z: <http://euobserver.com/political/28398> (17. 2. 2013)

Sherrington, Philippa. 2000. *The Council of Ministers: Political Authority in the European Union*. London: Pinter.

Schneider, Jiří. 2009. „Východní partnerství: trvalý přínos, nebo pomíjivá epizoda?“. *Mezinárodní politika* 7: 9-10.

Schout, Adriaan. 1998. „The Presidency as a Juggler: Managing Conflict Expectations.“ *Eipascope* 2: 1-9.

Střítecký, Vít. 2009. „Zahraniční politika Evropské unie: vnější dimenze vnitřních problémů a dilemat.“ *Mezinárodní politika* 1: 6-9.

Tallberg, Jonas. 2001. *Responsabilité sans Pouvoir? The Agenda-Shaping Powers of the EU Council Presidency*. (online) Dostupné z: <http://www.svet.lu.se/Projekt/Presidency/Publications.html> (5.1.2013)

Tallberg, Jonas. 2004. „The power of the Presidency: Brokerage, Efficiency and Distribution in EU negotiations“. *Journal of Common Market Studies* 42 (5): 999-1022.

Tallberg, Jonas. 2006. *Leadership and Negotiation in the European Union*. Cambridge: Cambridge University Press.

Taylor, Paul. 1982. „Intergovernmentalism in the European Communities in the 1970's: Patterns and Perspectives.“ *International Organizations* 36 (4): 741-766.

Thomson, Robert. 2008. „The Council Presidency in the European Union: Responsibility with Power“. *Journal of Common Market Studies* 46 (3): 593-617.

Tomalová, Eliška. 2008. „Koordinační mechanismus předsednictví ČR v Radě EU.“ In: Karlas, Jan at al. *Jak předsedat Evropské unii? Návrh priori předsednictví ČR v Radě EU v roce 2009*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Výprachtický, Tomáš. 2009. „Obsahová stránka Předsednictví – příprava programových priorit a jejich naplňování.“ In: Veber, Václav. 2009. *Bilance předsednictví České republiky v Radě*. M& V: Hradec Králové.

Westlake, Martin. 1995. *The Council of European Union*. London: Cartermill Publishing.

Zbiral, Robert. 2007. *Institucionální rámec Evropské unie: právně-politologický pohled*. Praha: Linde.

Přílohy

Tabulka 1: Předsednické státy od roku 2007 do roku 2020

Předsednický stát	Období
Německo	1/2007 – 6/2007
Portugalsko	7/2007 – 12/2007
Slovinsko	1/2008 – 6/2008
Francie	7/2008 – 12/2008
Česká republika	1/2009 – 6/2009
Švédsko	7/2009 – 12/2009
Španělsko	1/2010 – 6/2010
Belgie	7/2010 – 12/2010
Maďarsko	1/2011 – 6/2011
Polsko	7/2011 – 12/2011
Dánsko	1/2012 – 6/2012
Kypr	7/2012 – 12/2012
Irsko	1/2013 – 6/2013
Litva	7/2013 – 12/2013
Řecko	1/2014 – 6/2014
Itálie	7/2014 – 12/2014
Lotyšsko	1/2015 – 6/2015
Lucembursko	7/2015 – 12/2015
Nizozemsko	1/2016 – 6/2016
Slovensko	7/2016 – 12/2016
Malta	1/2017 – 6/2017
Spojené Království	7/2017 – 12/2017
Estonsko	1/2018 – 6/2018
Bulharsko	7/2018 – 12/2018
Rakousko	1/2019 – 12/2019
Rumunsko	7/2019 – 12/2019
Finsko	1/2020 – 6/2020

Zdroj: http://www.euroskop.cz/gallery/6/1826-rozhodnuti_rady.pdf

Abstrakt

Předsednictví Rady Evropské unie: případová studie České republiky

Tato případová studie se zabývá problematikou předsednictví České republiky v Radě EU, které proběhlo v první polovině roku 2009. První část práce se zabývá historií a významem předsednictví, definovány jsou jednotlivé funkce a obecné principy. Následuje analýza příprav na předsednickou funkci. Součástí práce je stručná chronologie českého předsednictví. Druhá část studie hodnotí výkon jednotlivých funkcí (reprezentace, administrace a řízení, vyjednávání a vytyčení politických priorit). Práce prokazuje, že české předsednictví obstálo ve všech funkcích a je jej tedy možné považovat za úspěšné.

Klíčová slova: Evropská unie, Rada Evropské unie, předsednictví, Česká republika, 2009, hodnocení

Abstract

The Presidency of the Council of the European Union: A Case Study of the Czech Republic

This case study is concerned with the Czech presidency of the Council of the European Union, which took place in the first half of 2009. The first part of the thesis describes the history of the presidency institute and its values, and also defines its functions and principles. It is followed by an analysis of preparations for the presidency. The thesis includes a brief chronology of the Czech presidency as well. The second part of the case study evaluates the performance of various functions (representation, administration and management, negotiation and setting of policy priorities). The thesis proves that the Czech presidency has passed muster in all the functions and can be regarded as successful.

Keywords: European Union, The Council of the EU, presidency, Czech republic, 2009, evaluation

Anotace

Jméno a příjmení autora:	Veronika Bajerová
Název katedry a fakulty:	Katedra politologie a evropských studií Filozofická fakulta
Název práce:	Předsednictví Rady Evropské unie: případová studie České republiky
Vedoucí práce:	Doc. Dan Marek, Ph.D., M.A.
Počet znaků:	92 943
Počet příloh:	1

Klíčová slova:

Evropská unie, Rada Evropské unie, předsednictví, Česká republika, 2009, hodnocení

Charakteristika práce:

Tato případová studie se zabývá problematikou předsednictví České republiky v Radě EU, které proběhlo v první polovině roku 2009. První část práce se zabývá historií a významem předsednictví, definovány jsou jednotlivé funkce a obecné principy. Následuje analýza příprav na předsednickou funkci. Součástí práce je stručná chronologie českého předsednictví. Druhá část studie hodnotí výkon jednotlivých funkcí (reprezentace, administrace a řízení, vyjednávání a vytyčení politických priorit). Práce prokazuje, že české předsednictví obstálo ve všech funkcích a je jej tedy možné považovat za úspěšné.